

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ Н. О. Лоханова
«___» _____ 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

за освітньою програмою Облік, аудит і податковий консалтинг

на тему: «Облік, контроль та аналіз основних засобів: теоретико-методичні засади та діюча практика (на прикладі ПАТ «Одескабель»)»

Виконавець:

студент IV курсу ЦЗВФН

Майстерюк Олександр Анатолійович _____

Науковий керівник:

канд. екон. наук, доцент

Семенова Катерина Данилівна _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ..	6
1.1. Сутність основних засобів та класифікації.....	6
1.2. Амортизація основних засобів та її відображення в обліку.....	13
1.3. Порівняння обліку основних засобів згідно національних та міжнародних стандартів.....	19
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ ІІ. ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПАТ «ОДЕСКАБЕЛЬ».....	27
2.1. Загальна характеристика ПАТ «ОДЕСКАБЕЛЬ».....	27
2.2. Особливості обліку основних засобів на підприємстві.....	33
2.3. Організація внутрішнього контролю основних засобів на ПАТ «ОДЕСКАБЕЛЬ».....	41
Висновки до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ ІІІ. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПАТ «ОДЕСКАБЕЛЬ».....	46
3.1. Аналіз основних результатів діяльності підприємства	46
3.2. Аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства..	52
3.2. Аналіз стану та ефективності використання основних засобів.....	57
Висновки до розділу 3.....	65
ВИСНОВКИ.....	67
Список використаних джерел.....	71
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми. Головною метою будь-якого підприємства є отримання якомога більшої суми прибутку, що вимагає прийняття економічно обґрунтованих, раціональних та своєчасних рішень. Тому велике значення для цього мають бухгалтерський облік, аудит і аналіз. При цьому вони повинні безперервно відображати весь процес діяльності підприємства.

Ключову роль у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання відіграють основні засоби. Підприємство необхідно забезпечити не лише сировиною, матеріалами та робочою силою, а й необхідними основними засобами, такими як будівлі, споруди, транспортні засоби тощо.

Сучасний прогрес у виробництві та потреба в забезпеченні конкурентоспроможності продукції або послуг вимагають технічного оновлення підприємства, його реконструкції та модернізації основних засобів з метою підвищення продуктивності машин і устаткування, а також розширення виробничих можливостей. Усе це передбачає поліпшення якості облікової інформації про стан, рух та використання основних засобів.

Якщо менеджмент підприємства має чітке уявлення про роль, яку відіграє кожен елемент основних засобів у виробничому процесі, якою є ступінь їх фізичного та морального зносу, як впливають фактори на використання основних засобів, то в цьому випадку можна виявити основні шляхи та розробити заходи щодо підвищення ефективності використання основних засобів і наявних виробничих потужностей. Усе це в свою чергу забезпечує зниження витрат на виробництво продукції і зростання продуктивності праці.

Саме ефективне використання основних виробничих засобів є тим важливим фактором, що впливає на збільшення випуску продукції.

Усе наведене вище підкреслює актуальність теми дослідження.

Ураховуючи те, що основні засоби є важливою складовою активу балансу і здійснюють безпосередній вплив на формування фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання, то багато іноземних і вітчизняних

науковців приділяють значну увагу проблемним питанням їх дослідження та обліку. Серед них можна виділити: Ю. Азаровську, М. Баканова, О. Басенка, М. Бондар, Т. Бутинця, Г. Вознюк, Л. Горецьку, Р. Грачову, О. Єфременко, Т. Давидюк, О. Єрмака, Г. Кірейцеву, В. Ковальову, О. Лишиленка, Н. Малюгу, Н. Плаксій, Л. Руденка, В. Ткаченка, Ю. Цал-Цалко та інші.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження питань здійснення обліку основних засобів, проведення їх аналізу та контролю на прикладі виробничого підприємства ПАТ «Одескабель». Основною діяльністю підприємства є виробництво волоконно-оптичних кабелів. Ураховуючи вид діяльності, для підприємства стан та ефективність використання основних засобів відіграють ключову роль і здійснюють вплив на результати його господарської діяльності.

Метою роботи є узагальнення теоретичних основ і діючої практики обліку, контролю та аналізу основних засобів господарюючого суб'єкта, виявлення механізмів їх подальшого удосконалення для забезпечення ефективності функціонування в сучасних умовах ведення бізнесу.

Для досягнення мети у ході роботи окреслені та вирішені такі завдання:

- розкрити економічну сутність основних засобів та їх класифікації, розкрити сутність амортизації та методів її нарахування;
- визначити спільні риси та встановити відмінності між обліком основних засобів, що здійснюється за національними та міжнародними стандартами;
- надати загальну характеристику ПАТ «Одескабель»;
- розглянути порядок здійснення операцій з обліку основних засобів на досліджуваному підприємстві;
- дослідити організацію та основні принципи проведення внутрішнього контролю основних засобів, запропонувати напрями його удосконалення;
- надати економічну характеристику ПАТ «Одескабель» та проаналізувати стан і ефективність використання основних засобів;
- визначити резерви підвищення ефективності використання основних засобів на досліджуваному підприємстві.

Об'єктом дослідження в кваліфікаційній роботі є процеси обліку, контролю та аналізу основних засобів на ПАТ «Одескабель».

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні підходи до забезпечення обліку, контролю та аналізу руху, стану й ефективності використання основних засобів на підприємстві у сучасних умовах господарювання.

Для вирішення поставлених у кваліфікаційній роботі завдань використані такі загальнонаукові та специфічні **методи** дослідження, як: методи проведення спостереження та збору первинної інформації, здійснення теоретичного узагальнення, методи аналізу та синтезу, проведення порівнянь, система методів аналізу динаміки, вивчення структури та здійснення групування. Для представлення теоретичного матеріалу та цифрових даних широко застосовувалися методи графічного, схематичного та табличного представлення інформації.

Інформаційною базою проведення дослідження виступили нормативні та законодавчі акти України, національні та міжнародні стандарти обліку та звітності, науково-методичні публікації закордонних і вітчизняних авторів з теми дослідження, первинна інформація та фінансова звітність, що відображає результати діяльності обраного для проведення дослідження господарюючого суб'єкта.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів та висновків, у яких послідовно аналізується поставлена проблема.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами проведеного дослідження опубліковано тези:

Майстерюк О. А. Особливості внутрішнього контролю основних засобів на підприємстві. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах військового стану*. Матеріали студентської конференції (10-12 квітня 2024 р.). Одеса: ОНЕУ, 2024.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Сутність основних засобів та їх класифікації

Під час здійснення виробничої діяльності кожен господарюючий суб'єкт використовує обмежені економічні ресурси, такі як природні, матеріальні, трудові та фінансові. Через обмеженість ресурсів ключовим завданням для успішного функціонування підприємства стає ефективне використання всіх факторів виробництва, у тому числі основних засобів.

Основні засоби (ОЗ) являють собою засоби праці, які багаторазово беруть участь у виробничому процесі, зберігаючи свою первісну форму, але поступово зношуючись. Їхня вартість переноситься на новостворювану продукцію порціями. У фінансовому аспекті вони являють собою основні засоби, що відображаються в бухгалтерській звітності підприємства [1, с. 104].

Актив суб'єкта господарювання вважається основними засобами, якщо виконуються такі умови:

- він використовується в процесі виробництва продукції, при виконанні робіт або наданні послуг, для управлінських потреб підприємства або для передачі ним за плату на тимчасове володіння і користування або на тимчасове користування
- його використання здійснюється протягом періоду тривалістю більше 12 місяців; або стандартного операційного циклу, якщо він перевищує 12 місяців;
- відсутні плани щодо подальшого перепродажу даного об'єкта;
- об'єкт здатен приносити підприємству економічні вигоди (дохід) у майбутньому.

Основні засоби формують основу для виробництва і визначають можливості підприємства щодо випуску продукції та технічного оснащення робочої сили. Таким чином, рівень доступності основних засобів для

підприємства та їх ефективне використання мають значний вплив на продуктивність праці, обсяги виробництва та реалізації продукції, витрати на обслуговування та оновлення цих засобів, і як наслідок – на загальний прибуток суб'єкта господарювання.

Під час вивчення питань щодо обліку, контролю та аналізу основних засобів важливо, у першу чергу, розкрити сутність цієї категорії. Серед вітчизняних науковців, що досліджують цю проблематику, можна відзначити праці таких вчених, як Т. Бутинець, М. Бондар, Н. Довгалюк, В. Завгородній, П. Жадан, Ю. Неміш, А. Петренко, Н. Ткаченко та ін.

Однак, незважаючи на достатньо значну кількість наукових праць, ціла низка різних питань щодо сутності основних засобів, їх класифікацій тощо залишаються й досі дискусійними та потребують подальшого обговорення.

Розглянемо визначення даної категорії, які містяться в нормативних актах України, що регулюють облік основних засобів, а також; погляди на це питання з боку окремих вітчизняних науковців, які є найбільш типовими, що зустрічаються в літературних джерелах (рис. 1.1).

Здійснивши огляд наукових джерел щодо обліку основних засобів, можна зробити висновок, що значна частина науковців під категорією «основні засоби» розуміє матеріальні активи організації, які вона може використовувати протягом тривалого часу. У той же час у Податковому кодексі України виділяється також вартісний критерій, згідно якого ті чи інші об'єкти можуть бути віднесені безпосередньо до складу основних засобів.

Таким чином, узагальнюючи можна відмітити, що «основні засоби» – це засоби праці суб'єкта господарювання, які мають певну матеріально-речову форму і можуть використовуватися ним для ведення діяльності.

Основні засоби підприємства формують його виробничу міць, відображають його технічну оснащеність, вони впливають на рівень продуктивності праці.

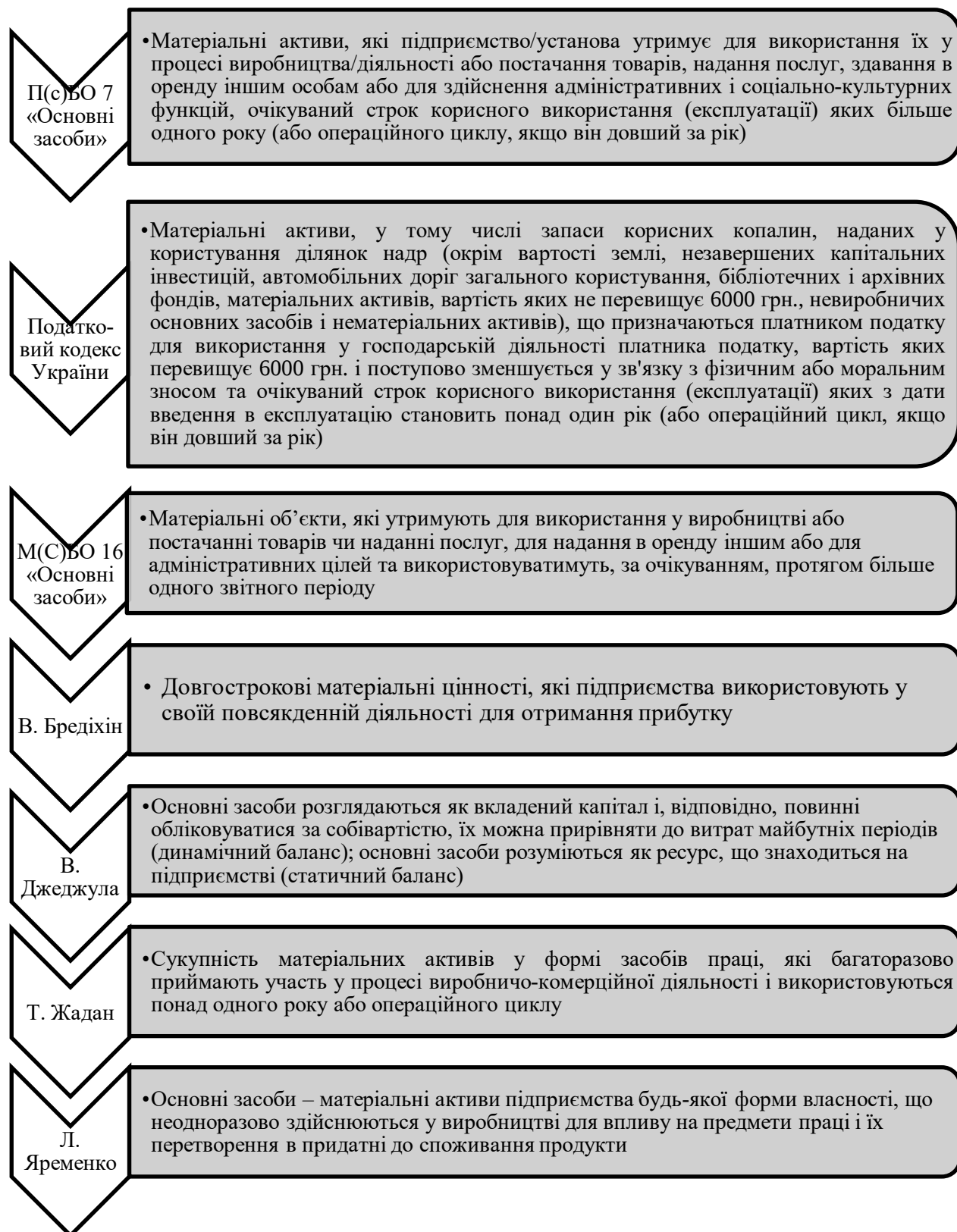

Рис. 1.1. Теоретичні визначення категорії «основні засоби»

Джерело: складено на підставі [2-6]

Крім того, основні засоби впливають на обсяги виробництва продукції, собівартість виготовленої продукції, знижуючи її рівень у випадку ефективного використання, обсяг прибутку та рівень рентабельності господарюючого суб'єкта.

Основні засоби суб'єкта господарювання отримують свою оцінку відповідно до здійсненої ним суми витрат на їх виробництво, будівництво або придбання в іншого підприємства, включно із сумою витрат на їх доставку та установку.

Представимо види здійснення оцінки основних засобів за допомогою схеми (рис. 1.2).

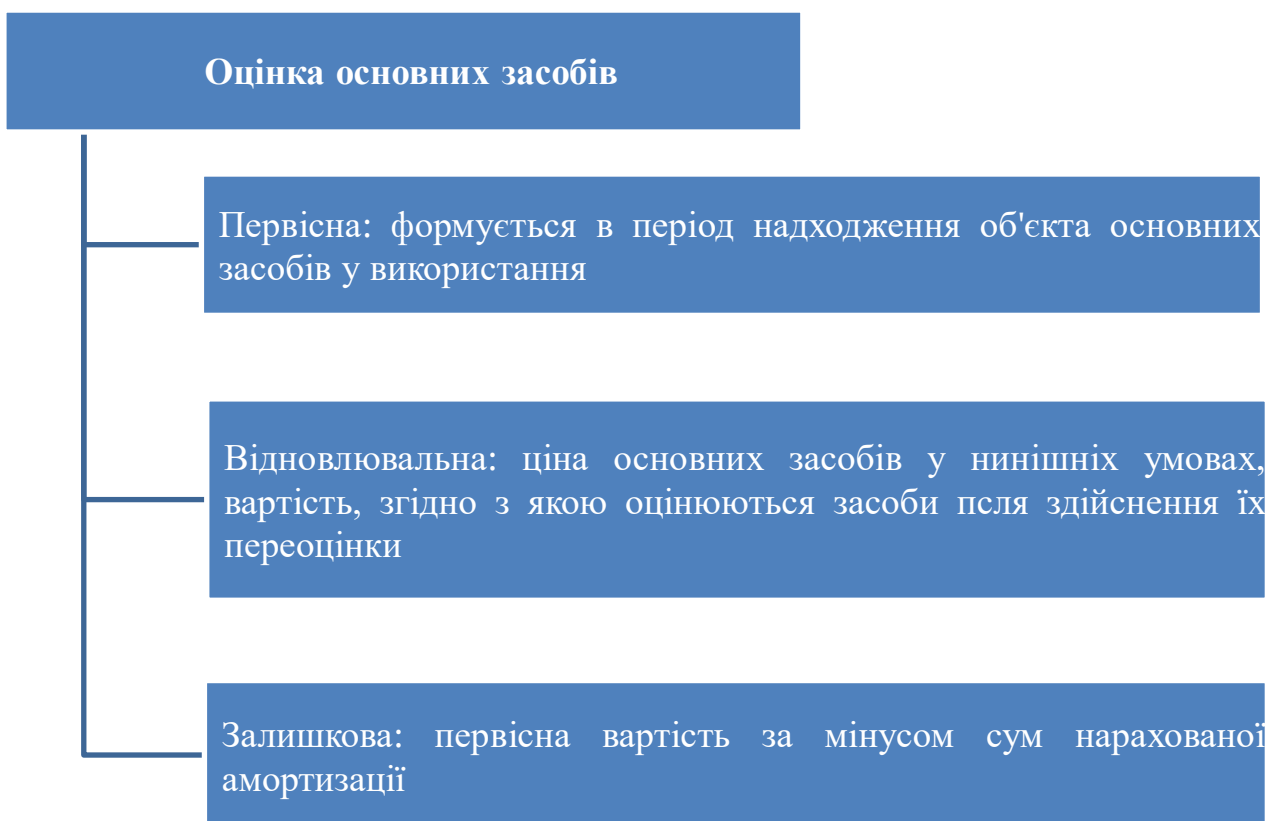

Рис. 1.2. Види оцінки основних засобів

Джерело: складено на підставі [7-9]

Об'єкт основних засобів може бути визнаним як актив, коли існує ймовірність того, що організація буде отримувати в майбутньому фінансові

вигоди, які будуть пов'язані з введенням активу в експлуатацію, і його справедлива оцінка може бути точно встановлена.

У МСБО 16 та П(С)БО 7 наведені види вартості основних засобів та їх амортизації, які узагальнено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Види вартості основних засобів та амортизації згідно
МСБО 16 «Основні засоби» та П(С)БО 7 «Основні засоби»

МСБО 16	П(С)БО 7
Балансова вартість	Первісна вартість
Вартість, визначення суб'єктом господарювання	Справедлива вартість
Справедлива вартість	Переоцінена вартість
Ліквідаційна вартість активу	Вартість, яка амортизується
Амортизація	Ліквідаційна вартість
Сума, що амортизується	Амортизація
Збиток від зменшення корисності	Залишкова вартість
Сума очікуваного відшкодування	
Собівартість	

Джерело: складено на підставі [2; 10]

Для проведення коректного обліку основних засобів суб'єкта господарювання необхідно правильно здійснювати їх класифікацію.

Класифікація основних засобів, як і будь-яких інших об'єктів, означає їх групування за тими чи іншими ознаками.

Відповідно до діючих типових класифікацій основні засоби групуються за багатьма ознаками. У першу чергу це класифікації, що здійснюються за натурально-речовим складом, функціональним призначенням, належністю і використанням [11].

Однак існує і низка інших класифікацій. Розглянемо основні з класифікацій у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікації основних засобів

№	Класифікаційна ознака	Групи основних засобів
1	2	3
1.	Функціональне призначення	Виробничі Невиробничі
2.	Характер участі у виробничому процесі	Активні Пасивні
3.	За видами діяльності підприємства	Основної діяльності Допоміжних виробництв Невиробничі
4.	Джерела фінансування	Внесені до статутного фонду підприємства Придбані за власні кошти підприємства Придбані за рахунок позикових коштів Безоплатно отримані основні засоби Отримані внаслідок обміну на подібний або неподібний актив (бартерні операції)
5.	Натурально-речовий склад	Земельні ділянки, будинки, споруди та передавальні пристрої Машини й пристрої Транспортні засоби Прилади, інвентар Багатолітні насадження Інші необоротні матеріальні активи
6.	Характер відображення зносу	Основні засоби, які амортизуються Основні засоби, які не амортизуються
7.	Відношення до центрів відповідальності	Цех Відділ, служба Робоче місце
8.	Відношення до центрів експлуатації	Підприємство Цех Відділ, служба
9.	Цільове призначення використання	Матеріальне забезпечення Конструювання виробів Технологічне забезпечення Виробниче обслуговування Виготовлення продукції Збут Господарське обслуговування Управління Виробничого призначення Загальновиробничого призначення Адміністративного призначення
10.	Належність	Власні Орендовані
11.	Використання	Діючі Недіючі Запасні

Джерело: систематизовано на підставі [12-16]

К. Кухта та Т. Орошан відмічають, що оскільки, згідно з П(С)БО 7, усі основні засоби (крім землі) є об'єктами амортизації, то доцільно здійснювати їх класифікацію також за характером відображення зносу:

- ті, що амортизуються,
- ті, що не амортизуються [11, с. 109].

У нормативних документах також міститься класифікація основних засобів (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Класифікація основних засобів згідно НП(с)БО 7 «Основні засоби»,
Податкового кодексу України та МСБО 16 «Основні засоби»

П(С)БО 7	ПКУ	МСБО 16
1	2	3
1) основні засоби: - земельні ділянки; - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; - будівлі, споруди та передавальні пристрої; - машини та обладнання; - транспортні засоби; - інструменти, прилади інвентар (меблі); - тварини. 2) інші необоротні матеріальні активи: - бібліотечні фонди; - малоцінні необоротні матеріальні активи; - тимчасові (нетитульні) споруди; - природні ресурси; - інвентарна тара; - предмети прокату; - інші необоротні матеріальні активи.	- земельні ділянки; - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; - будівлі, споруди, передавальні пристрої; - машини та обладнання; - транспортні засоби; - інструменти, прилади, інвентар (меблі); - тварини; - багаторічні насадження; - інші основні засоби; - бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України; - малоцінні необоротні матеріальні активи; - тимчасові (нетитульні) споруди; - природні ресурси; - інвентарна тара; - предмети прокату; - довгострокові біологічні активи.	- земля; - земля та будівлі; - машини та обладнання; - кораблі; - літаки; - автомобілі; - меблі та приладдя; - офісне обладнання.

Джерело: складено на підставі [2; 10; 17]

Узагальнюючи можна відмітити, що ми погоджуємося з думкою Е. Югас, яка вважає, що надто деталізований розподіл основних засобів є досить громіздким і певною мірою ускладнює здійснення бухгалтерського обліку основних засобів, а також способів нарахування амортизації щодо кожної окремої групи основних засобів [18].

1.2. Амортизація основних засобів та її відображення в обліку

Амортизація – це систематичний розподіл тієї вартості основних засобів, яка підлягає амортизації, протягом визначеного терміну їхньої експлуатації (корисного використання).

Амортизованою частиною вартості основних засобів є їх первісна або переоцінена вартість, за виключенням суми ліквідаційної вартості [2].

Амортизація здійснюється щодо всіх об'єктів основних засобів, крім природних ресурсів, земельних ділянок та капітальних інвестицій. Розпочинаючи з наступного місяця після введення об'єкта в експлуатацію, нарахування амортизації проводиться щомісяця протягом усього корисного терміну використання об'єкта. Однак, якщо застосовується виробничий метод, амортизація розпочинається з наступного місяця після того, як об'єкт основних засобів став придатним для експлуатації.

Для уникнення податкових відмінностей (різниць) доцільно встановлювати однакові терміни експлуатації об'єктів основних засобів у фінансовому та податковому обліку

Під час визначення терміну експлуатації об'єкта основних засобів слід урахувати такі фактори:

- залежність очікуваної експлуатації об'єкта від його потужності або продуктивності;
- можливий фізичний і моральний знос;

– правові та інші обмеження щодо встановлених термінів використання об'єкта та ін. [19, с. 142].

Під час здійснення нарахування амортизації потрібно враховувати мінімально допустимі терміни корисного використання об'єкта основних засобів, що встановлені нормативними актами (крім виробничого методу).

Вибір методу амортизації основних засобів підприємство здійснює самостійно з урахуванням очікуваних економічних вигід від їхнього використання [20, с. 1287].

На рис. 1.3 представлено методи нарахування амортизації об'єктів основних засобів, що прописані в П(С)БО 7.

Рис 1.3. Методи нарахування амортизації згідно НП(С)БО 7

Джерело: складено на підставі [2]

Амортизація об'єкту основних засобів здійснюється протягом визначеного періоду. Вона може бути призупинена на час тимчасового виведення з експлуатації об'єкта за наявності документів, які підтверджують проведення

такого об'єкта основних засобів з експлуатації. Причинами тимчасового виведення з експлуатації основних засобів можуть бути:

- внесення змін, модернізація об'єкта основних засобів для продовження терміну його корисного використання або збільшення його виробничої потужності;
- заміна певних частин устаткування для того, щоб підвищити у подальшому якість виготовленої продукції;
- упровадження більш ефективного технологічного процесу, що дозволить зменшити оцінені первісно виробничі витрати на основні засоби;
- добудова або надбудова споруди, що розширює кількість місць, її площу, змінюються обсяги чи умови виконання робіт [7, с. 875-876].

В даному випадку амортизацію об'єкта основних засобів нараховують, виходячи з нового строку корисного використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання.

Обираючи конкретний метод нарахування амортизації підприємство повинно робити обдумані рішення. Деякі практики вважають, що оптимальним методом амортизації є метод зменшення залишкової вартості, оскільки в перші роки експлуатації об'єкта основних засобів ефективність його використання вища, а, отже, і сума амортизаційних відрахувань на цей період повинна бути більшою. Інші вважають за доцільне використання виробничого методу, оскільки це дозволяє рівномірно нараховувати амортизацію на вироблену продукцію. Є практики, які віддають перевагу використанню методу прискореного зменшення залишкової вартості, а також кумулятивному методу, оскільки їх застосування сприяє більш ефективному використанню об'єкту основних засобів протягом першої частини його терміну експлуатації [12].

С. Г. Єленчук вважає найкращим методом амортизації прямолінійний, тому що вважає його є рівномірним, точним, стабільним, простим [21].

На підставі аналізу літературних джерел, підсумовуючи, наведемо переваги та недоліки кожного з методів амортизації в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Переваги та недоліки методів нарахування амортизації

Переваги методу	Недоліки методу
1	2
1. Прямолінійний метод	
Вартість об'єкта основних засобів списується рівними частинами протягом усього строку його експлуатації	Не враховується моральний знос об'єкта основних засобів і фактор підвищення витрат на ремонти протягом його експлуатації (особливо в останні роки використання об'єкта основних засобів)
2. Виробничий метод	
Дозволяє враховувати інтенсивність використання об'єктів основних засобів. Його зручно застосовувати при визначенні амортизації автотранспорту залежно від його пробігу, верстатів та іншого виробничого устаткування залежно від обсягів виробництва	Виникають складнощі при визначенні очікуваних загальних обсягів виробництва продукції (робіт, послуг) за окремими об'єктами основних засобів
3. Метод зменшення залишкової вартості	
Протягом перших років експлуатації об'єкта основних засобів накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення	Передбачає обов'язкову наявність ліквідаційної вартості
4. Метод прискореного зменшення залишкової вартості	
Протягом перших років експлуатації об'єкта основних засобів накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення	Відсутні
5. Кумулятивний метод	
1. У перші роки, коли інтенсивність використання об'єкта основних засобів максимальна, амортизується більша частина його вартості. 2. Забезпечується можливість збільшення суми витрат на ремонт, що припадають на останні роки використання основних засобів, без відповідного збільшення витрат виробництва (собівартості продукції) за рахунок того, що сума амортизації, яка нараховується, в ці роки зменшується	Відсутні

Джерело: складено на підставі [22-24]

Таким чином, обираючи метод амортизації, важливо мати на увазі таке:

- необхідно чітко розуміти значення такого вибору та утримуватися від шляху найменшого опору, щоб уникнути можливих негативних наслідків у майбутньому;
- враховувати конкурентоспроможність підприємства;

- вирішувати питання, що стосуються встановлення ліквідаційної вартості та терміну корисного використання об'єктів основних засобів;
- регулювати методи амортизації відповідно до стандартів та відображати їх у обліковій політиці.

Порядок здійснення нарахування амортизації об'єктів основних засобів на підприємстві представлено на рис. 1.4.

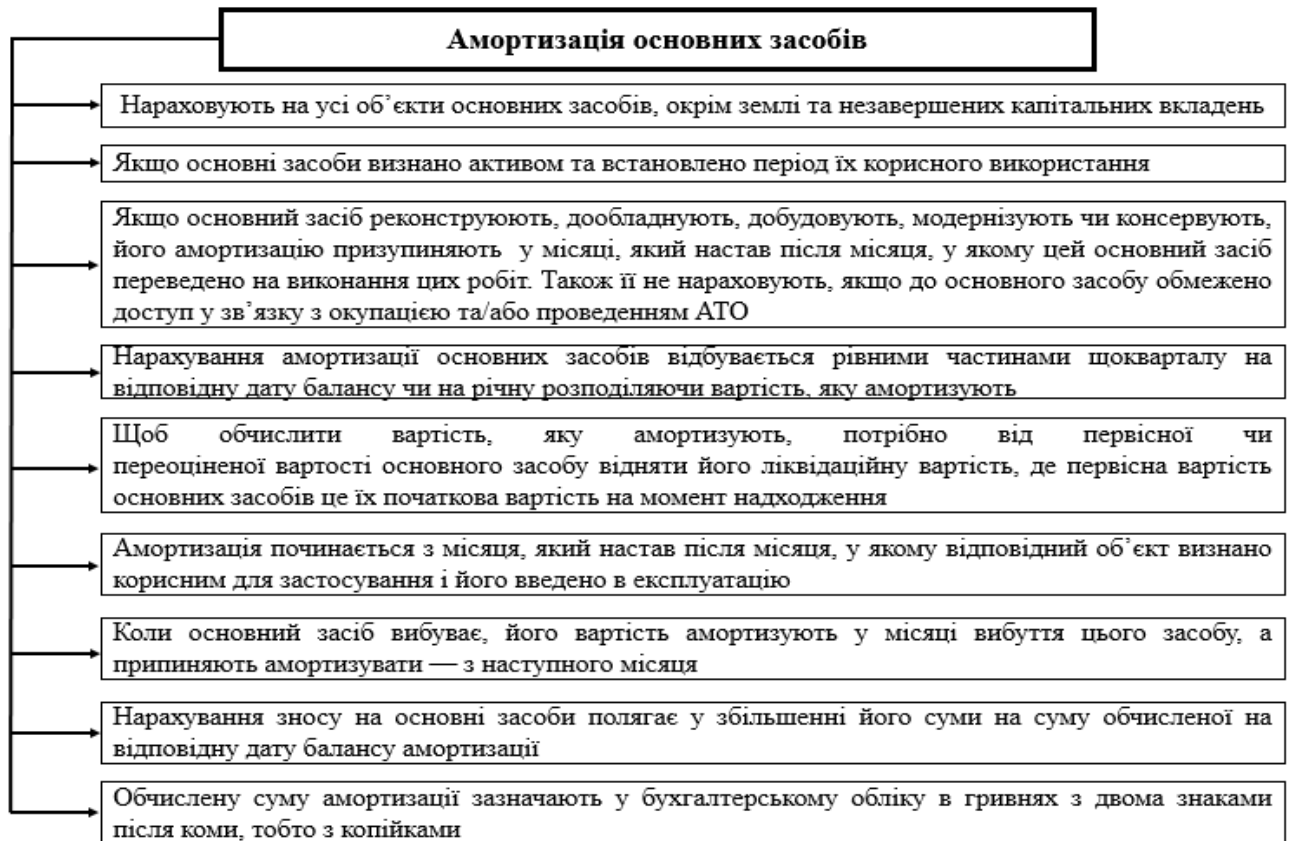

Рис. 1.4. Порядок нарахування амортизації

Джерело: побудовано на підставі [24; 25]

Для обліку нарахуваної суми амортизації на підприємствах використовують рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів». Він має субрахунки 131-135.

Нарахована амортизація включається до складу витрат основного виробництва (рахунок 23), загальновиробничих витрат (рахунок 91),

адміністративних витрат (рахунок 92), витрат на збут (рахунок 93), інших витрат операційної діяльності (рахунок 94).

Залежно від поставлених цілей використання об'єкта основних засобів під час застосування рахунків класу 8 «Витрати за елементами» здійснюються проводки: Дт 83 «Амортизація» Кт рахунків 131, 132; Д 23, 91, 92, 93, 94 К 83, із застосуванням рахунків класу 9 «Витрати»: Дт 23, 91, 92, 93, 94 К 131, 132.

Нарахування податкової амортизації базується на тих самих принципах, що й бухгалтерської. Крім того, ті підприємства, які мають з річний дохід менше, ніж 40 млн грн можуть не враховувати податкові правила нарахування амортизації. На цих підприємствах об'єкт обкладення податком на прибуток дорівнює фінансовому результату [17].

Ті підприємства, які мають річний дохід більше 40 млн грн, ведуть окремий податковий облік основних засобів, ураховуючи вимоги, що встановлені Податковим кодексом України. Дані такого обліку необхідні підприємству для коригування бухгалтерського фінансового результату на величину «амортизаційних» різниць. При цьому підприємства розраховують податкову амортизацію лише за тими об'єктами, які є об'єктами основних засобів безпосередньо в розумінні Податкового кодексу. Тобто, окремий податковий облік здійснюється за тими необоротними активами, вартість яких перевищує 20 тис. грн.

Не здійснюється амортизація землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів. Тобто податкову амортизацію за такими об'єктами не нараховують.

У загальному випадку базою для розрахунку податкової амортизації є первісна вартість основних засобів. Проте, якщо здійснювалася переоцінка основних засобів, то її сума в розрахунку податкової амортизації не враховується. Більш того, не можна застосовувати процес амортизації до витрат, пов'язаних із придбанням (або виробництвом) невиробничих основних засобів, а також до витрат на ремонт, реконструкцію, модернізацію чи інші покращення

невиробничих основних засобів. При розрахунку податкової амортизації необхідно дотримуватися мінімально допустимих строків корисного використання об'єктів основних засобів, встановлених Податковим кодексом України.

1.3. Порівняння обліку основних засобів згідно національних та міжнародних стандартів

Перехід України на Міжнародні стандарти фінансової звітності представляє собою складний і контроверсійний процес, який привертає увагу багатьох економістів. Методологічна рада з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України, а також Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ) відіграють значну роль у цьому процесі.

Однією з проблем переходу на міжнародні стандарти є облік основних засобів. Це особливо важливо для бухгалтерів, оскільки вартість основних засобів часто значно перевищує вартість інших активів підприємства. З огляду на ринкові умови, розголошення фінансової інформації зовнішнім і внутрішнім користувачам стає ключовою умовою для збільшення інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання, однією з важливих складових капіталу якого є основні засоби.

У сучасних умовах облік основних засобів на підприємствах відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності відрізняється від національних нормативно-законодавчих актів. Вони наведені в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Перелік нормативно-правових документів, що регулюють відображення основних засобів у звітності підприємства

Національні нормативно-правові документи	Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку
1	2
П(С)БО 7 «Основні засоби»	МСБО 16 «Основні засоби»
П(С)БО 14 «Оренда»	МСБО 17 «Оренда»

Продовження табл. 1.5

1	2
П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність»	МСБО 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»
П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів»	х
Податковий кодекс України (пп. 14.1.138; пп. 138.3.2; пп. 138.3.3; п. 43 підрозділу 4 розділу XX)	
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів	
Порядок складання типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору	
Наказ № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку»	

Джерело: згруповано на підставі [26-28]

Проведемо порівняльний аналіз процесу здійснення бухгалтерського обліку основних засобів відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Відомо, що згідно НП(С)БО 7 об'єкт під час нарахування амортизації основних засобів об'єкт може ділитися на окремі частини, однак на практиці досить нечасто підприємства використовують такий спосіб здійснення амортизації.

Між НП(С)БО та МСБО є чимало інших відмінностей. Розглянемо їх також.

Перш за все, існують відмінності щодо мети збору інформації за цими стандартами: зокрема, за МСБО звітність готують головним чином для певного кола зацікавлених осіб та інвесторів, з метою поліпшення процесу прийняття рішень; тоді як за НП(с)БО звітність готують передусім для фіскальних органів.

Згідно НП(С)БО звітний період обмежується одним календарним роком, тоді як згідно за МСБО цей період може бути змінений за необхідності або може бути обраний у іншому форматі, враховуючи специфіку діяльності підприємства та потреб його інвесторів. Відповідно до НП(С)БО звітність дозволяється складати лише в одній валюті – гривні, у той час як за МСБО можна

використовувати будь-яку валюту, залежно від того в якій валюті підприємство отримує доходи та проводить розрахунки з контрагентами.

Ще одна відмінність між НП(С)БО та МСБО полягає в підході до консолідації звітності. Так, відповідно до НП(С)БО консолідація звітності є неможливою – кожне підприємство окремо складає власну звітність, тоді як згідно з вимогами МСБО може складатися звітність для всієї групи господарюючих суб'єктів, що є взаємозалежними, таких як материнська компанія та її дочірні підприємства.

Така ж сама ситуація складається і з точки зору багатокomпонентних угод. В НП(С)БО не має певних спеціальних норм, які б ці угоди регулювали, тоді як в МСБО принцип багатокomпонентності широко використовується.

Однією з найбільш важливих відмінностей МСБО є можливість визначати ефективну ставку відсотку на основі грошових потоків; за НП(с)БО ставка відсотку встановлюється тільки на основі договору, а саме поняття ефективної ставки відсотку є відсутнім.

МСБО відображає економічні сторони діяльності підприємства та враховує професійні судження бухгалтера; НП(С)БО більше орієнтовано на документальне оформлення операцій, ніж на їх економічне оцінювання.

Таким чином, відмінностей між системами подання звітності існує велика кількість, вони є присутніми й для обліку основних засобів.

Детальніше відмінності в національних і міжнародних стандартів в частині організації обліку основних засобів представлені в табл. 1.6.

Провівши порівняльний аналіз національних і міжнародних стандартів обліку основних засобів для виявлення спільних рис та відмінностей, ми прийшли до висновку, що ці нормативні документи мають значні відмінності у питаннях оцінки, переоцінки, амортизації та вибуття основних засобів, що свідчить про можливе надання децю різної інформації користувачам фінансової звітності.

Таблиця 1.6

Порівняння національних і міжнародних стандартів в частині організації
обліку основних засобів

Порівняльна ознака	НП(С)БО	МСБО	Порівняльний висновок
1	2	3	4
Визнання	Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.	Собівартість об'єкта визнається активом, якщо: - є ймовірність, що майбутні економічні вигоди, пов'язані з об'єктом, надійдуть до суб'єкта господарювання; - собівартість об'єкта можна достовірно оцінити.	Даний процес ідентично відображається, що в національних, що в міжнародних стандартах.
Елементи первісної вартості (НП(С)БО) / собівартості (МСБО)	Первісна вартість складається з: - суми, що сплачують постачальникам та підрядникам; - реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі; - суми ввізного мита; - суми непрямих податків; витрати зі страхування ризиків доставки; - витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження; - інші витрати, пов'язані з доведенням до придатного стану.	Собівартість об'єкта основних засобів складається з: - ціни його придбання, включаючи імпортні мита та невідшкодовувані податки на придбання. - будь-яких витрат, які безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця розташування та приведення його в необхідний стан. - первісної попередньої оцінки витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території.	Не зважаючи на різні найменування оцінки, складові даних вартостей не відрізняються один від одного, оскільки витрати, з яких складається, що первісна вартість, що собівартість, є подібними між собою.
Оцінка під час визнання	Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.	Об'єкт основних засобів оцінюється за його собівартістю.	Існує відмінність щодо застосовуваних термінів: первісна вартість та собівартість.
Переоцінка	Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу.	Переоцінки проводиться регулярно, так щоб балансова вартість суттєво не відрізнялася від тієї, що була б визначена із застосуванням справедливої вартості на дату балансу.	Процес переоцінки є абсолютно ідентичним, оскільки умови її проведення повністю співпадають в обох стандартах. Однак періоди їх здійснення відрізняються.

Продовження табл. 1.6

1	2	3	4
Оцінка після визнання	Критерій відсутній у відповідному НП(С)БО.	Суб'єкт господарювання повинен обрати своєю обліковою політикою модель собівартості або модель переоцінки. При цьому необхідно застосовувати цю політику до всього класу основних засобів.	Така порівняльна ознака, як «оцінка після визнання» не наводиться в національному стандарті, проте висвітлюється в міжнародному, де додатково також описується детальна характеристика кожної моделі.

Джерело: узагальнено на підставі [2, 10, 27; 29; 30]

Особливості національних і міжнародних стандартів у частині здійснення обліку амортизації основних засобів та їх вибуття представлена в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7

Порівняння національних і міжнародних стандартів в частині організації обліку амортизації та вибуття основних засобів

Порівняльна ознака	НП(С)БО	МСБО	Порівняльний висновок
1	2	3	4
Сума та період амортизація	Вартість, яка амортизується – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості. Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом, і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації.	Сума активу, що амортизується – визначається після вирахування його ліквідаційної вартості. Амортизацію активу починають коли він придатний до експлуатації у спосіб, визначений управлінським персоналом. Амортизацію активу припиняють на одну з двох дат, яка відбувається раніше: на дату, з якої актив класифікують як утримуваний для продажу, або на дату, з якої припиняють визнання активу.	Алгоритм майже не відрізняється. Проте згідно МСБО амортизацію слід нараховувати не з наступного місяця, а з тієї дати, в якому даний об'єкт став придатним до експлуатації; те ж саме стосується й припинення амортизації. Під час вибуття з активного використання згідно НП(С)БО, та продовження нарахування амортизації згідно МСБО.

Продовження табл. 1.7

1	2	3	4
Методи амортизації	Амортизація може нараховуватися із застосуванням таких методів: - прямолінійного; - зменшення залишкової вартості; - прискореного зменшення залишкової вартості; - кумулятивного; - виробничого.	Різні методи амортизації можна застосовувати для розподілу суми активу, що амортизується, на систематичній основі протягом строку корисної експлуатації. Ці методи включають: - прямолінійний метод; - метод зменшення залишку; - метод суми одиниць.	Згідно НП(С)БО існує п'ять методів, а згідно МСБО – лише три. Проте слід зазначити, що деякі методи амортизації між собою можна вважати подібними, оскільки навіть виробничий метод є ідентичним по відношенню до методу суми різниць.
Вибуття основних засобів (припинення їх визнання)	Об'єкт основних засобів вилучається з активів у випадку його вибуття внаслідок безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом.	Визнання балансової вартості об'єкта основних засобів відбувається: - після вибуття, - коли не очікують майбутніх економічних вигід від його використання або вибуття.	Умови, що стосуються припинення визнання даних активів, можна вважати цілком ідентичними між собою.

Джерело: узагальнено на підставі [2; 10; 27]

Ці розбіжності між стандартами можна пояснити необхідністю врахування національних особливостей ведення обліку та адаптацією до потреб національної економіки. Одночасно із завданням наближення національних стандартів до міжнародних повинно стати саме узгодження ведення обліку основних засобів враховуючи вже зазначені розбіжності. Така гармонізація сприятиме спрощенню роботи вітчизняних бухгалтерів і надаватиме більш достовірну інформацію для користувачів з можливістю міжнародного порівняння.

У сучасних умовах власники суб'єктів господарювання самостійно вирішують питання щодо того, які саме стандарти (національні чи міжнародні) застосовувати для ведення обліку. Однак, на нашу думку, враховуючи те, що міжнародні стандарти вбирають у себе весь позитивний досвід багатьох країн, то було б доцільним розпочати здійснювати удосконалення національних

стандартів, або ж прийняти рішення щодо надання міжнародним стандартам статусу національних.

Висновки до розділу 1

Проведене дослідження теоретичних питань обліку основних засобів дозволяє зробити наступні висновки.

Основні засоби підприємства є важливою складовою усієї системи його діяльності, оскільки формують його виробничу міць, відображають його технічну оснащеність, впливають на рівень продуктивності праці. Крім того, основні засоби впливають на обсяги виробництва продукції, собівартість виготовленої продукції, знижуючи її рівень у випадку ефективного використання, обсяг прибутку та рівень рентабельності господарюючого суб'єкта.

Відповідно до діючих типових класифікацій основні засоби групуються за багатьма ознаками. У першу чергу це класифікації, що здійснюються за натурально-речовим складом, функціональним призначенням, належністю і використанням. Містяться класифікації основних засобів і в нормативних документах. Аналіз показав, що надто деталізований розподіл основних засобів є досить громіздким і певною мірою ускладнює здійснення бухгалтерського обліку основних засобів, а також способів нарахування амортизації щодо кожної окремої групи основних засобів.

Амортизаційна політика на підприємстві залежить від низки факторів. Обираючи метод амортизації, важливо мати на увазі таке: необхідно чітко розуміти значення такого вибору та утримуватися від шляху найменшого опору, щоб уникнути можливих негативних наслідків у майбутньому; враховувати конкурентоспроможність підприємства; вирішувати питання, що стосуються встановлення ліквідаційної вартості та терміну корисного використання об'єктів

основних засобів; регулювати методи амортизації відповідно до стандартів та відображати їх у обліковій політиці.

Порівняльний наліз МСБО та П(с)БО в частині обліку основних засобів показав, що між ними існують відмінності щодо мети збору інформації за цими стандартами: зокрема, за МСБО звітність готують головним чином для певного кола зацікавлених осіб та інвесторів, з метою поліпшення процесу прийняття рішень; тоді як за П(с)БО звітність готують передусім для фіскальних органів.

МСБО відображає економічні сторони діяльності підприємства та враховує професійні судження бухгалтера; П(с)БО більше орієнтовано на документальне оформлення операцій, ніж на їх економічне оцінювання.

У сучасних умовах власники суб'єктів господарювання самостійно вирішують питання щодо того, які саме стандарти (національні чи міжнародні) застосовувати для ведення обліку. Однак, на нашу думку, ураховуючи те, що міжнародні стандарти вбирають у себе весь позитивний досвід багатьох країн, то було б доцільним розпочати здійснювати удосконалення національних стандартів, або ж прийняти рішення щодо надання міжнародним стандартам статусу національних.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПАТ «ОДЕСКАБЕЛЬ»

2.1. Загальна характеристика ПАТ «Одескабель»

Протягом останніх десятиліть ХХ століття спостерігалось швидке зростання числа телекомунікаційних та телефонних компаній, що призвело до значного збільшення попиту на кабельно-провідникову продукцію (КПП). У сучасних умовах майже неможливо знайти будь-яку фірму або компанію, яка б у своїй діяльності не використовувала кабельно-провідникову продукцію.

Ця тенденція також вплинула на Україну. Сьогодні на українському ринку доступний широкий асортимент КПП – від кабелів для підключення побутової техніки населення до установки внутрішніх і зовнішніх силових та інших мереж.

Наразі промислове підприємство м. Одеси ПАТ «Одескабель» є найбільшим виробником телефонних та волоконно-оптичних кабелів в Україні та займає свою нішу серед виробників кабельної продукції. Уся продукція підприємства є сертифікованою і основний обсяг випуску її припадає на міські телефонні та волоконно-оптичні кабелі.

Підприємство у формі заводу було засноване офіційно 9 квітня 1949 року за рішенням Ради Міністрів СРСР. У 50-х роках почалася активна розбудова заводу. У травні 1953 року почалося виробництво проводів для промислових вибухових робіт з ПВХ ізоляцією. На той момент підприємство спеціалізувалося на випуску міських кабелів від 10 до 600 пар. Також тоді почалося будівництво нового корпусу, а асортимент поступово розширювався.

У 1960-х роках завод "Одескабель" закріпив свою спеціалізацію на виробництві кабелів для міських телефонних мереж і одночасно розпочався значне технічне оновлення, включаючи будівництво нових виробничих корпусів, впровадження нового обладнання та розширення виробничих потужностей. Цей період характеризується виділенням двох основних напрямків

виробництва заводу: радіочастотні кабелі та кабелі для міських телефонних мереж.

У 1985 році завод уклав контракт з фірмою "Розендаль" (Австрія) на поставку обладнання для виробництва волоконно-оптичних кабелів (ВОК), яке було змонтовано та введено в експлуатацію в 1986 році. Також у цей період спеціалісти заводу пройшли навчання, і в 1987 році розпочалося серійне виробництво ВОК.

У 1996 році державне підприємство було перетворено у відкрите акціонерне товариство згідно з рішенням регіонального відділення Фонду державного майна України. Це стало початком існування відкритого акціонерного товариства «Одеський кабельний завод «Одескабель».

У 1998 році компанія розпочала свою діяльність у відповідності до стандарту ISO-9002 і отримала сертифікат згідно з цим стандартом у 1999 році. Цей сертифікат дозволив значно збільшити обсяги експорту продукції, що виготовляє підприємство, до інших країн світу.

У 2000 році на підприємстві розпочалося будівництво цеху з виробництва LAN-кабелів для корпоративних систем і комп'ютерних мереж, який був введений в експлуатацію у 2001 році.

Починаючи з 2002 року, підприємство почало впроваджувати систему якості ISO 9001, а вже у 2003 році був запущений новий цех з виробництва мідної катанки – основного матеріалу, з якого виготовляються мідні кабелі зв'язку.

У 2013 році на підприємстві було розпочато виробництво особливих вогнестійких кабелів з ізоляцією і оболонкою безгалогенних компаундів. Також у цьому ж році проведено ресертифікаційний аудит системи менеджменту якості ПАТ «Одескабель» за міжнародним стандартом ISO 9001:2008, який був проведений зовнішніми аудиторami від міжнародної компанії «TÜV SÜD Management Service GmbH».

У 2014 році на ПАТ «Одескабель» був здійснений міжнародний аудит системи менеджменту якості, результатом якого стало підтвердження терміну дії

виданого компанією «TÜV SÜD Management Service GmbH» сертифіката. Також у 2014 році підприємство отримало визнання за досягнення у сфері бізнесового розвитку та якості на ювілейному 10-му турнірі з якості країн Східної та Центральної Європи.

У 2016 році був проведений процес реконструкції та модернізації цеху з виробництва волоконно-оптичних кабелів, що призвело до подвоєння його виробничих можливостей [30].

ПАТ «Одескабель» освоїв і випускає широкий асортимент продукції для телекомунікацій, будівництва, машинобудування, гірничо-добувних підприємств, яка користується попитом як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Спостерігається зростання попиту, спричинене розвитком інтегрованих комунікаційних систем та збільшенням числа інтернет-користувачів. У 2021 році частка експорту становила 27,5%. Експортна діяльність здійснювалася до Азербайджану, Вірменії, Грузії, Молдови, Словаччини, Чехії, Литви, Австрії, Алжиру, Італії та Іспанії.

Найбільш популярними і перспективними на внутрішньому ринку, а також спрямованими на експорт є ізольовані кабелі для ліній електропередачі, волоконно-оптичні кабелі та кабелі для комп'ютерних мереж і структурованих кабельних систем. Попит на кабельну продукцію залежить від багатьох факторів, у першу чергу від розвитку телекомунікаційних мереж та промислових об'єктів, а також активності будівельних організацій.

Зараз ПАТ «Одескабель» здійснює декілька видів діяльності, основні з яких представлені на рис. 2.1.

На ПАТ «Одескабель» діє дворівнева система корпоративного управління, що відповідає вимогам законодавства України. Ця система включає наглядову раду та генерального директора.

Органами управління підприємства є наступні:

- загальні збори акціонерів;
- наглядова рада;

- генеральний директор;
- ревізійна комісія.

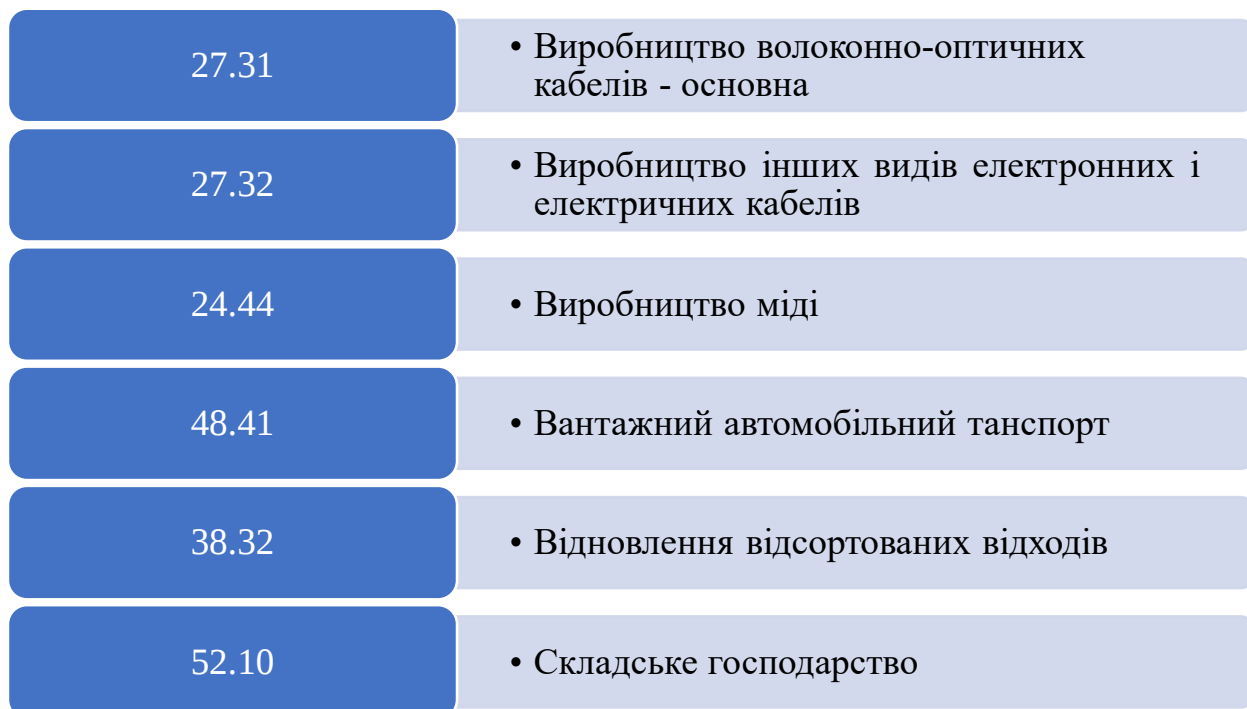

Рис. 2.1. Основні види діяльності ПАТ «Одескабель»

Джерело: складено на підставі документів підприємства

Генеральним директором підприємства в останні роки є Іоргачов Дмитро Васильович. Йому підпорядковані керівники усіх структурних підрозділів підприємства: фінансового, комерційного, технічного, маркетингового, соціальної інфраструктури відділ бухгалтерії та виробничо-диспетчерський відділ. Кожен із цих підрозділів має власну внутрішню організаційну структуру, яку можна детальніше розглянути на рис. 2.2.

Аналізуючи організаційну структуру можна побачити, що на підприємстві існує велика кількість підрозділів та відділів, кожен з яких організовує та забезпечує свою сферу діяльності. Така сформована система управління стимулює всіх працівників підприємства до ретельного виконання ними завдань, отриманих від керівництва.

Такий розподіл підприємства на окремі частини, що існує в ПАТ «Одескабель», який характеризується призначенням кожному структурному підрозділу конкретних функцій, відомий як департаменталізація або функціональна спеціалізація. Поєднання концепцій ієрархії та департаменталізації лежить в основі організаційної структури управління ПАТ "Одескабель" – ієрархічної організаційної структури.

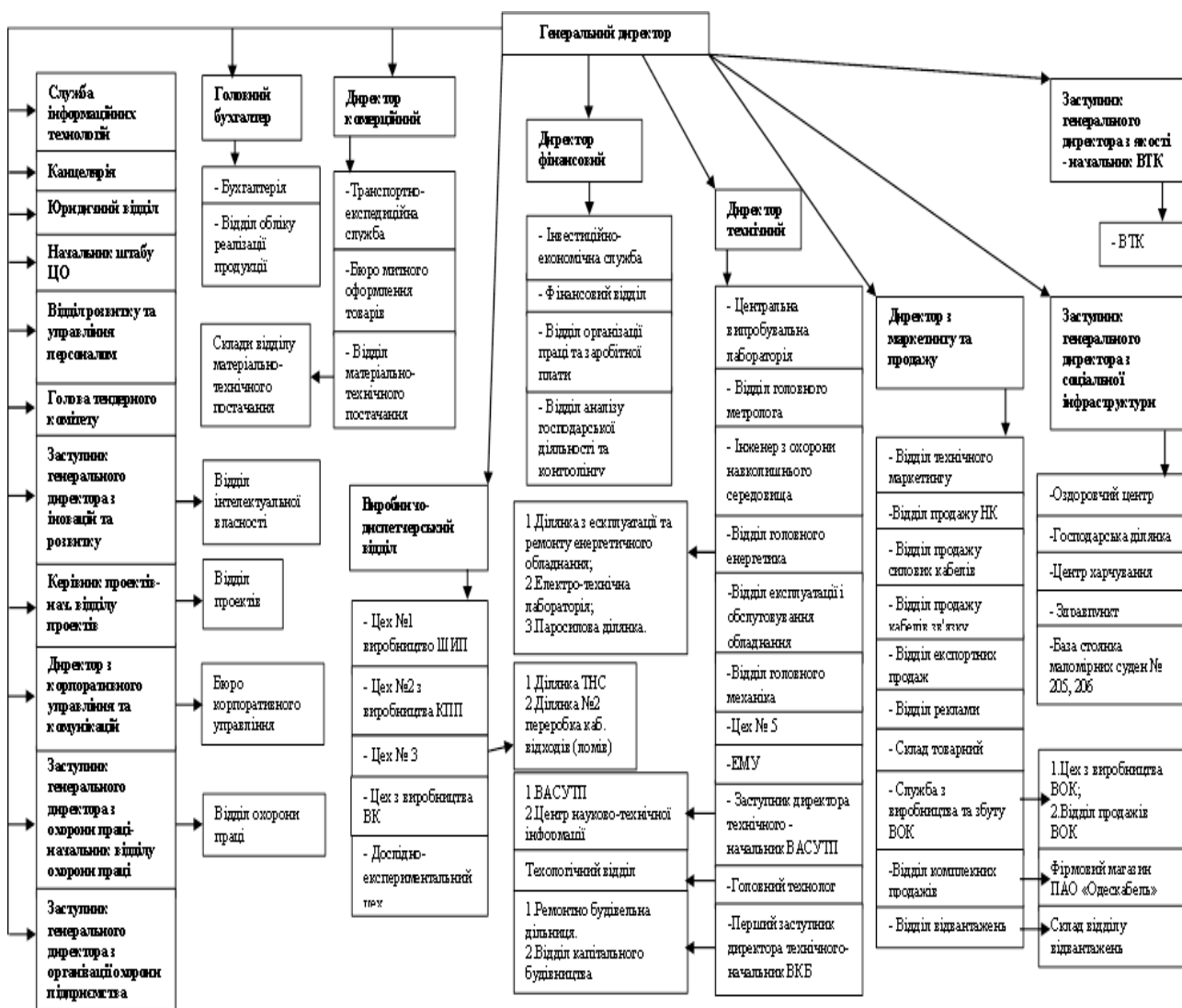

Рис. 2.2. Організаційна структура ПАТ «Одескабель»

Джерело: сформовано на підставі документів підприємства

Ієрархічна організаційна структура, що представлена на ПАТ "Одескабель" лінійною структурою управління, має для підприємства кілька

переваг: наявність чіткої системи взаємозв'язків між функціями та підрозділами; чітко визначена ступінь відповідальності кожного співробітника; негайна відповідь виконавців на ті чи інші завдання керівника. Завдяки цій системі управління підприємство має можливість активно впроваджувати інновації і далі розвивати свою діяльність.

Провівши аналіз облікової політики досліджуваного підприємства, виділимо основні частини, що стосуються обліку основних засобів.

Відповідно до облікової політики, основні засоби ПАТ «Одескабель» обліковуються за первісною вартістю, а в балансі відображаються за залишковою вартістю, тобто за вирахуванням суми зносу.

Амортизація основних засобів розраховується щомісяця відповідно групи, до якої потрапляє об'єкт основних засобів, як зменшення їх вартості, починаючи з моменту введення в експлуатацію.

Усі витрати на ремонт та утримування, які здійснює підприємство, відображаються в міру їх понесення. У випадку капіталізації нових запасних частин, замінені частини виводяться з експлуатації, а їх балансова вартість розглядається як втрати від вибуття. Якщо очікувані витрати на виведення активу з експлуатації після терміну його використання суттєво впливають на фінансову звітність, ці витрати включаються до первісної вартості активу [31].

Знос основних засобів нараховується на основі використання прямолінійного методу протягом очікуваного терміну використання кожного об'єкта основних засобів. При цьому, згідно облікової політики, метод нарахування зносу об'єктів основних засобів та їх очікуваний строк корисного використання переглядаються не рідше одного разу на рік. Для більшості засобів передбачається, що залишкова вартість буде дорівнювати нулю.

Фінансовий результат, що виникає у зв'язку з припиненням визнання активу (обчислений як різниця між чистими доходом, отриманим від вибуття об'єкту основних засобів та його балансовою вартістю), включаються до фінансового звіту у тому році, коли відбулось припинення його визнання.

Ті об'єкти, що перебувають у процесі незавершеного будівництва, капіталізуються у вигляді окремого елемента активів. Після завершення будівництва його вартість переносять до відповідної категорії основних засобів підприємства. На об'єкти незавершеного будівництва знос не нараховується.

Отже, дослідивши положення облікової політики ПАТ «Одескабель», можна зробити висновок, що вона в частині обліку основних засобів є детальною, зрозумілою та не має протиріч.

2.2. Особливості обліку основних засобів на підприємстві

На досліджуваному суб'єкті господарювання бухгалтерський облік усіх операцій, у тому числі й основних засобів, здійснюється автоматизованим способом.

Один із ключових аспектів у веденні обліку основних засобів на підприємстві полягає в правильному документуванні операцій з ними. Первинні документи повинні бути насиченими інформацією, яка детально описує об'єкт і є підставою для реєстрації у бухгалтерському обліку. Водночас ці документи повинні служити юридичним підґрунтям для підтвердження наявності основних засобів на підприємстві та проведення різноманітних операцій з ними.

Надходження, списання, внутрішнє переміщення та інші операції, що здійснюються з основними засобами на ПАТ «Одескабель», відображаються у відповідних первинних документах (рис. 2.3).

Отже, надходження об'єкта основних засобів на підприємство відображається у формі ОЗ-1. Для цього створюється комісія згідно наказу директора підприємства, яка складає акт у двох примірниках. Цей акт також затверджується директором.

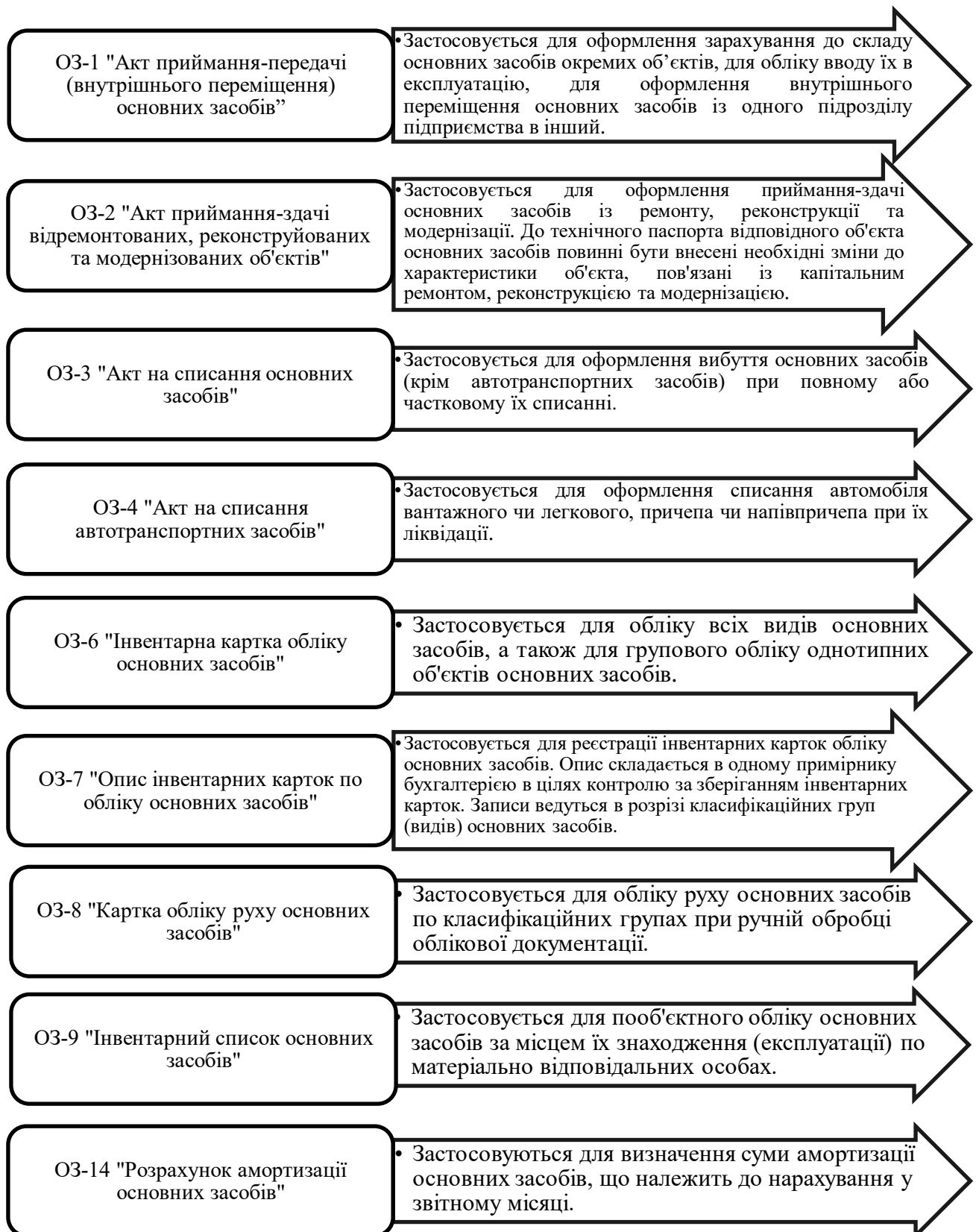

Рис. 2.3. Форми первинної документації з обліку основних засобів, що застосовуються на ПАТ «Одескабель»

Джерело: сформовано на підставі первинних документів підприємства

Матеріально відповідальна особа при надходженні засобів на підприємство, зазначає підпис у документі постачальника або в акті приймання отримання цих цінностей та їх прийняття на відповідальне зберігання.

Кожному об'єкту основних засобів на підприємстві призначається визначений інвентарний номер. Він позначається фарбою або іншим чином.

У випадку, коли об'єкт основних засобів комплектний і до його складу входить декілька елементів, на кожному з них вказується той самий інвентарний номер, який присвоюється основному об'єкту.

Після цього всі інвентарні номери, що присвоєні об'єктам основних засобів, заносяться у форми ОЗ-6 та ОЗ-9.

Процес документообігу під час обліку основних засобів на підприємстві представлено на рис. 2.4.

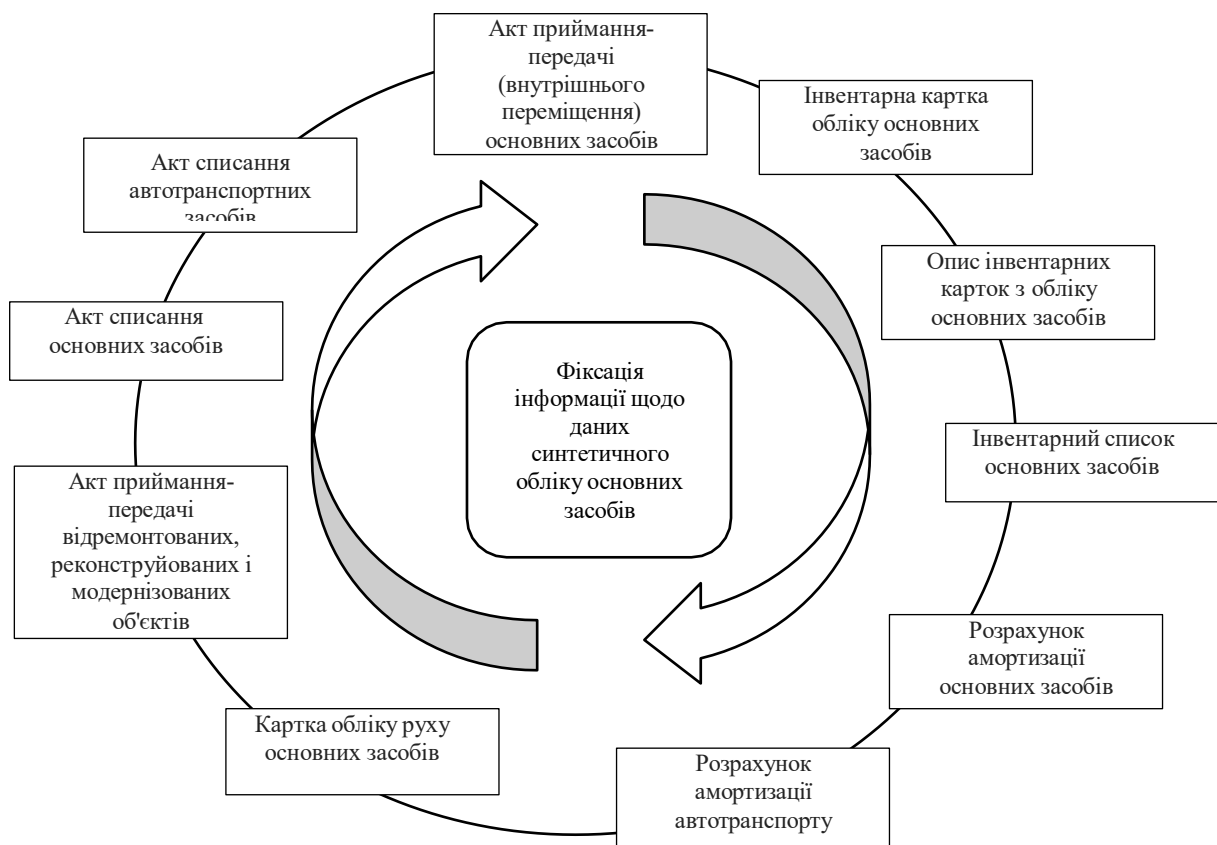

Рис. 2.4. Процес документообігу під час обліку основних засобів

Джерело: сформовано на підставі [27]

На ПАТ «Одескабель» облік основних засобів здійснюється на рахунку 10 «Основні засоби». Цей рахунок використовується для ведення даних та узагальнення інформації про наявність та рух об'єктів основних засобів. Крім того, на цьому рахунку також відображаються об'єкти інвестиційної нерухомості. Аналітичний облік здійснюється окремо для кожного об'єкту.

На рис. 2.5 представлено склад субрахунків рахунку 10, які використовуються на підприємстві.

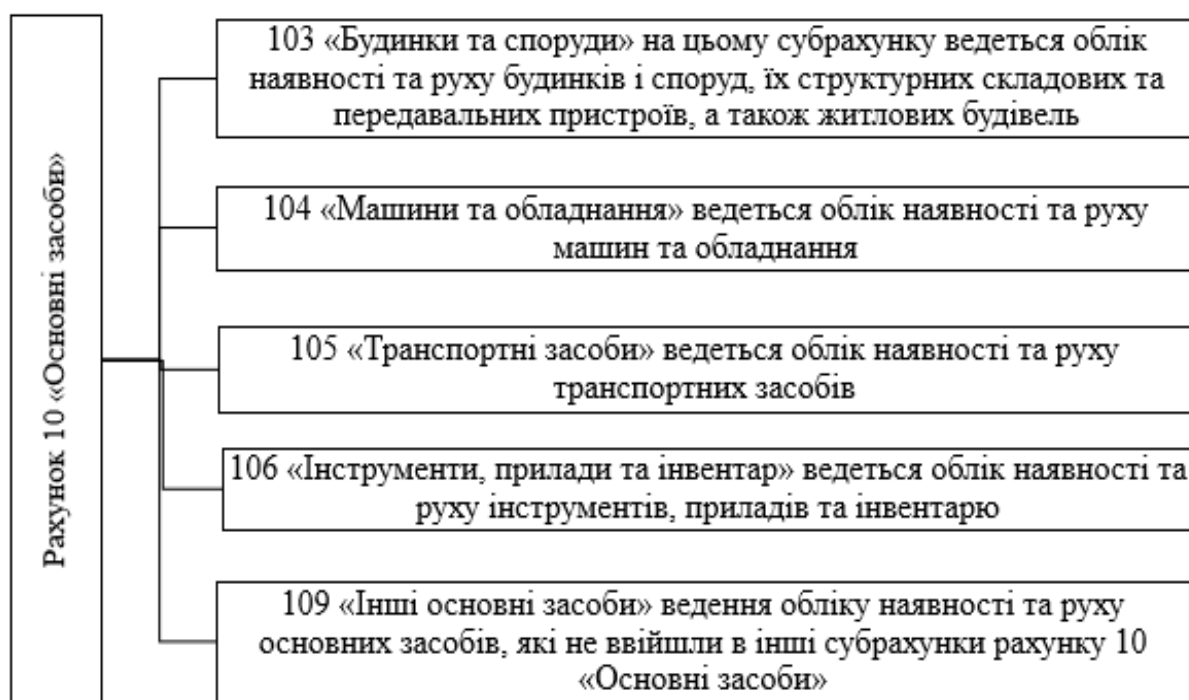

Рис. 2.5. Склад субрахунків рахунку 10, що використовуються на ПАТ «Одескабель» для обліку основних засобів

Джерело: сформовано на підставі даних підприємства

На підприємстві для визнання основних засобів та нематеріальних активів, встановлення строку їх експлуатації і вибору методу нарахування амортизації, діє постійна експертна комісія, до складу якої входять голова комісії – головний інженер, та члени комісії: енергетик, інженер з пожежної безпеки та старший майстер.

Критерій віднесення об'єкта до складу основних засобів чи малоцінних необоротних матеріальних активів становить 20 тис. грн без ПДВ.

Для ведення обліку основних засобів на підприємстві крім рахунку 10 «Основні засоби» використовується також рахунок 15 «Капітальні інвестиції». Останній призначено для реєстрації витрат, пов'язаних з придбанням або створенням основних засобів, а також для обліку основних засобів, які були придбані, але ще не введені в експлуатацію.

Дебет рахунку 15 «Капітальні інвестиції» призначений для відображення збільшення суми витрат, що були здійснені під час придбання або створення основних засобів та інших матеріальних і нематеріальних активів. Кредит рахунку призначений для відображення зменшення витрат після введення в експлуатацію усіх матеріальних та нематеріальних активів (придбаних або створених).

Склад субрахунків рахунку 15, які використовуються на підприємстві, представлено на рис. 2.6.

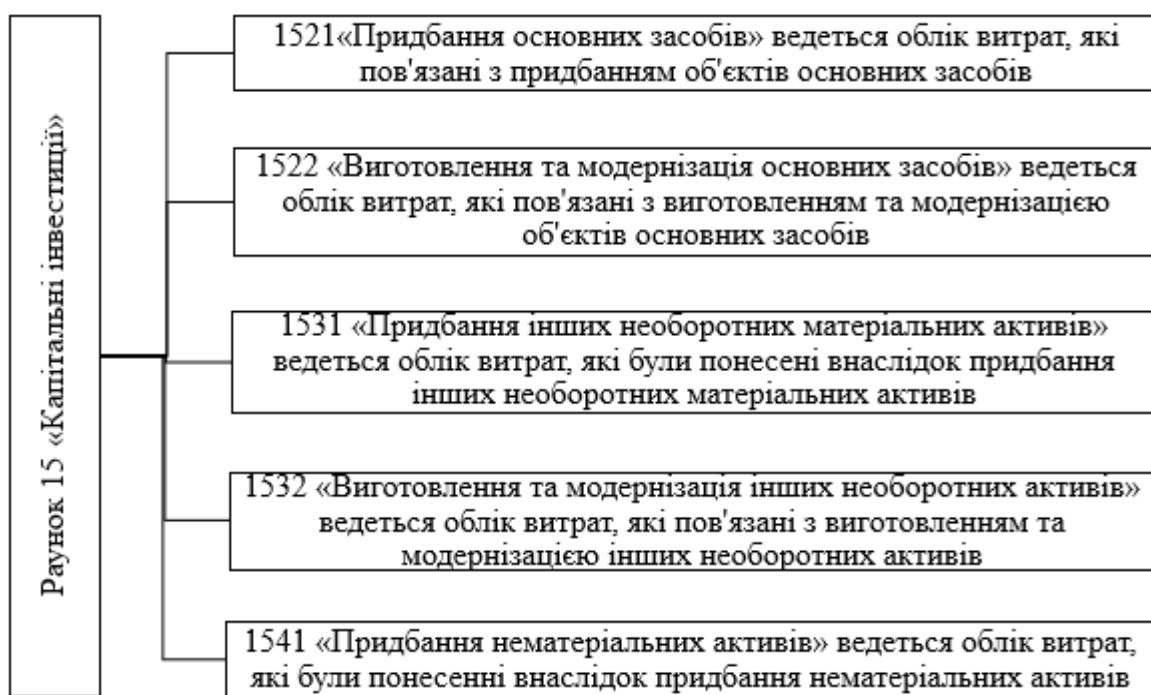

Рис. 2.6. Склад субрахунків рахунку 15, що використовуються на ПАТ «Одескабель»

Джерело: сформовано на підставі даних підприємства

Розглянемо процеси обліку господарських операцій, що здійснюються на досліджуваному підприємстві.

З метою відображення процесу обліку надходжень основних засобів на підприємство, у табл. 2.1 наведено типові проведення таких облікових операцій для об'єктів.

Таблиця 2.1

Типові проведення облікових операцій з надходження основних засобів

№	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Перераховано постачальнику передоплату за об'єкт основних засобів	371	311
2	Відображено податковий кредит із ПДВ	641	644
3	Об'єкт основних засобів отримано від постачальника	152	631
4	Закрито отриманий податковий кредит із ПДВ	644	631
5	Здійснено залік заборгованостей	631	371
6	Перераховано кошти за об'єкт основних засобів	371	311
7	Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів	10	15

Джерело: складено на підставі даних первинного обліку підприємства

Незалежно від способу, відповідно з яким об'єкт основних засобів надійшов на підприємство, бухгалтерія в першу чергу відображає витрати на його створення або придбання та здійснює формування первісної вартості. Формування первісної вартості може мати різні варіанти і залежить від способу, яким об'єкт надійшов на підприємство. Серед цих способів можна виділити наступні:

- придбання нових або вживаних об'єктів за грошові кошти;
- отримання об'єкта основних засобів від фізичної особи або іншої юридичної особи безоплатно;

- виготовлення об'єкта основних засобів самостійно;
- внесення об'єкта основних засобів до зареєстрованого або резервного капіталу підприємства [32, с. 315].

Основні засоби (за винятком землі) зазнають зношення в ході експлуатації: їх компоненти стають непридатними, механізми виходять з ладу, а конструкції відстають від сучасних стандартів. З метою поліпшення технічного стану об'єктів основних засобів виконують ремонтні роботи.

Крім того, підприємство може прийняти рішення щодо покращення початкових характеристик об'єкта шляхом модернізації для підвищення ефективності їхньої експлуатації.

Під час проведення ремонтних робіт та різних видів поліпшень основних засобів, незалежно від того, чи належать вони суб'єкту господарювання чи є орендованими, у відповідності до вимог пунктів 14 і 15 ПСБО №7, здійснюється наступне:

- якщо ремонтні роботи мають за мету забезпечення нормальної експлуатації основних засобів, витрати на це відносяться до загальних витрат підприємства;
- якщо здійснюється поліпшення власних основних засобів, то суму витрат, пов'язаних із цим, відносять на збільшення їхньої вартості;
- щодо орендованих основних засобів, витрати на їх поліпшення відображаються як збільшення вартості об'єкту, який входить до складу основних засобів, та підлягають амортизації за відповідною нормою залежно від групи, до якої належить цей об'єкт.

На ПАТ «Одескабель» протягом аналізованого періоду не здійснювалися заходи, направлені на поліпшення основних засобів, а певні ремонтні роботи проводилися.

У табл. 2.2 наведено проведення, що здійснюються для обліку витрат на ремонт основних засобів на підприємстві. Ремонт здійснювався сторонньою організацією.

Таблиця 2.2

Типові проведення облікових операцій з ремонту основних засобів

№	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	Сплачено за послуги з ремонту підрядній організації	371	311
2	Відображено суму податкового кредиту із ПДВ	641	644
3	Відображено витрати на ремонт будівлі адміністрації підприємства	92	631
4	Закрито податковий кредит із ПДВ	644	631
5	Здійснено зарахування заборгованостей	631	371

Джерело: складено на підставі первинних документів підприємства

Якщо певний об'єкт основних засобів згідно огляду його технічного стану обладнання не має виробничої необхідності використання, то зазвичай він підлягає списанню. У типовій формі № ОЗ-3 здійснюються записи щодо даного об'єкта, характеризується його технічний стан та причина списання.

Списання об'єкта основних засобів, що здійснено на підприємстві, супроводжується наступними записами у бухгалтерському обліку (табл. 2.3.)

Таблиця 2.3

Типові проведення облікових операцій із списання основних засобів

№	Назва операції	Дебет	Кредит
1	Списана сума зносу об'єкта основних засобів (верстата)	131	104
2	Списана залишкова вартість верстата	976	104
3	Оприбутковано металобрухт від списання верстата	20	746

Джерело: складено на підставі первинних документів підприємства

Після списання об'єкта основних засобів його металеві частини оприбутковуються у вигляді металобрухту.

2.3. Організація внутрішнього контролю основних засобів на ПАТ «Одескабель»

Внутрішній контроль є ключовим елементом у системі управління підприємством, без нього неможливо оцінити результати управлінських рішень.

Модель внутрішнього контролю, яка представлена в доповіді COSO «Концептуальні засади внутрішнього контролю», визначає внутрішній контроль як процес, у межах якого рада директорів, керівництво та інший персонал компанії працюють спільно для забезпечення «розумної впевненості» в досягненні поставлених цілей. Ця модель базується на тому, що вся система управління підприємством включає п'ять взаємопов'язаних компонентів: контрольне середовище, яке є основою для подальшого здійснення внутрішнього контролю, оцінювання ризиків, які супроводжують діяльність організації протягом усього життєвого циклу; засоби контролю, які включають документи, процедури, регламенти; інформацію та комунікацію, яка включає інформаційні потоки усього підприємства; моніторинг, завданням якого є оцінювання якості безпосередньо здійснення внутрішнього контролю [33].

Внутрішній контроль основних засобів – це перевірка правильності ведення обліку, коректного відображення інформації у звітності та безпосередньо перевірка використання основних засобів. Внутрішній контроль дозволяє встановити, яким чином здійснюється аналітичний та синтетичний облік основних засобів суб'єкта господарювання, наскільки коректно відображаються результати обліку у фінансовій звітності [34].

Здійснення внутрішнього контролю основних засобів є важливим заходом для запобігання серйозному фінансовому шахрайству, яке може виникнути внаслідок значних викривлень інформації про них у фінансовій звітності підприємства. Таким чином, основне завдання внутрішнього контролю обліку основних засобів полягає в наступному:

- оцінка доцільності їх придбання;

- перевірка дотримання основних нормативних вимог щодо оприбуткування та відображення їх руху;
- перевірка правильності віднесення об'єкта основних засобів до певної групи;
- встановлення відповідності експлуатації об'єкта основних засобів його технічним умовам;
- встановлення обґрунтованості проведених ремонтів;
- перевірка коректності відображення в обліку поточних та капітальних ремонтів;
- визначення сум збитків у разі виявлення нестач або крадіжок;
- вчасність проведення інвентаризацій тощо [35, с. 12].

Основні джерела інформації, які використовуються для здійснення внутрішнього контролю основних засобів на досліджуваному підприємстві, наведені на рис. 2.7.

Коректне проведення внутрішнього контролю основних засобів забезпечується використанням системи методів, способів та прийомів його здійснення. На ПАТ «Одескабель» застосовуються наступні загальні групи методів і прийомів контролю:

- прийоми здійснення фактичного контролю;
- прийоми здійснення документального контролю;
- розрахунково-аналітичні методи контролю [36].

Програма внутрішнього контролю, що здійснюється на підприємстві, включає наступні етапи робіт:

1. Перевірка наявності та збереження основних засобів.
2. Перевірка відображення в обліку руху основних засобів.
3. Перевірка правильності нарахування амортизації.
4. Перевірка правильності оподаткування за операціями з основними засобами [37].

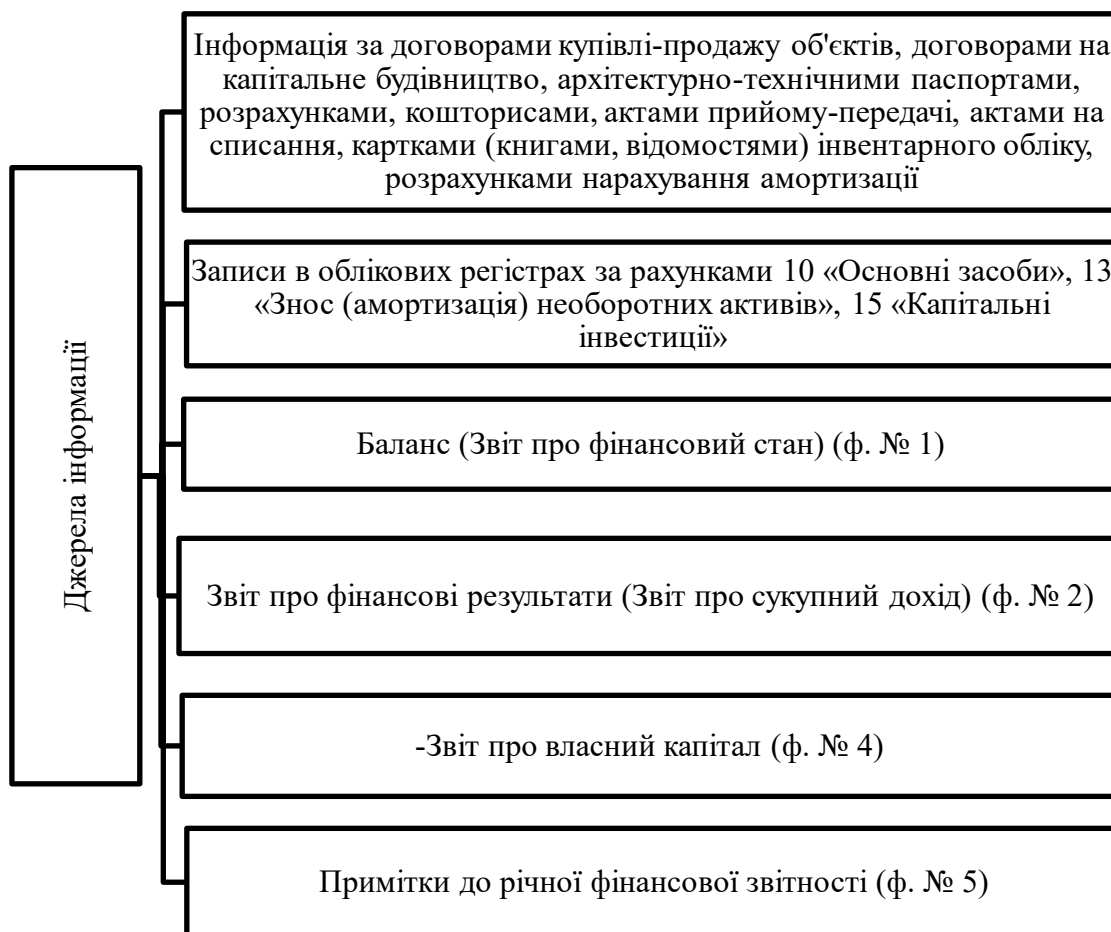

Рис. 2.6. Джерела інформації для здійснення внутрішнього контролю основних засобів

Джерело: сформовано на підставі [38-40]

Внутрішній контроль, що здійснюється під час проведення перевірки обліку основних засобів на досліджуваному підприємстві, включає в себе перевірку низки аспектів, які наведені на рис. 2.8.

На ПАТ «Одескабель», на відміну від багатьох підприємств, є відділ контролінгу, і внутрішній контроль основних засобів здійснюється працівниками відділу контролінгу. Зазвичай він проводиться щорічно, а за потреби частіше – один раз у квартал.

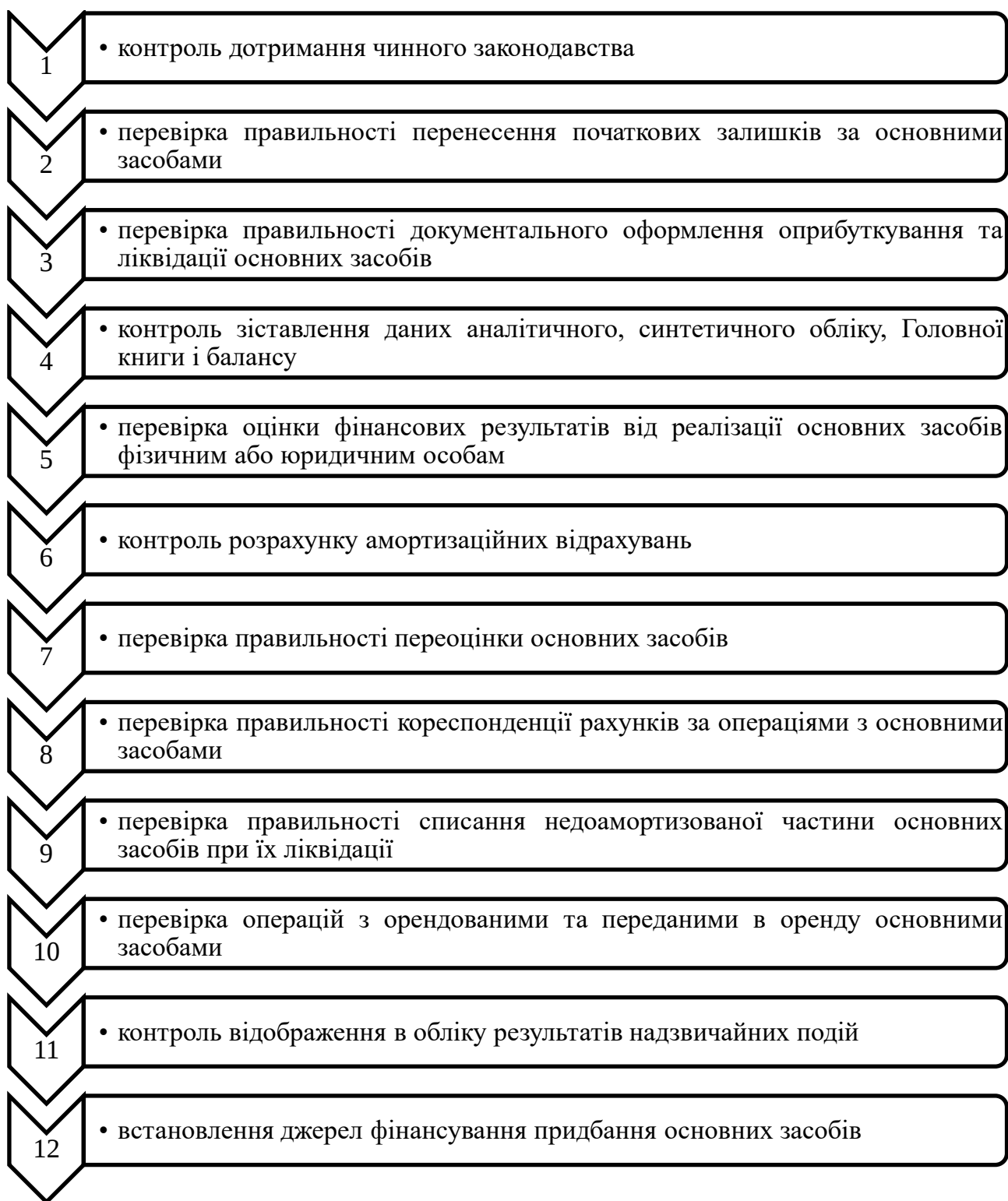

Рис. 2.7. Внутрішній контроль операцій, пов'язаних з обліком основних засобів

Джерело: сформовано на підставі [41-45]

Внутрішній контроль основних засобів на ПАТ «Одескабель» дозволяє вирішити низку важливих завдань, які дозволяють забезпечити збереженість

основних засобів, достовірність їх оцінки, своєчасність та правильність відображення в обліку та фінансовій звітності.

Висновки розділу 2

Досліджуване промислове підприємство м. Одеси ПАТ «Одескабель» є найбільшим виробником телефонних та волоконно-оптичних кабелів в Україні та займає свою нішу серед виробників кабельної продукції. Уся продукція підприємства є сертифікованою і основний обсяг випуску її припадає на міські телефонні та волоконно-оптичні кабелі.

Відповідно до облікової політики, основні засоби ПАТ «Одескабель» обліковуються за первісною вартістю, а в балансі відображаються за залишковою вартістю, тобто за вирахуванням суми зносу.

На підприємстві здійснюється коректне відображення у бухгалтерському обліку всіх операцій з надходження та вибуття основних засобів; їх зносу, ремонтів та поліпшення; оренди. Облік основних засобів здійснюється автоматизованим способом.

На ПАТ «Одескабель» здійснюється внутрішній контроль основних засобів працівниками відділу контролінгу. Результати останнього внутрішнього контролю основних засобів, який проводився на підприємстві, показали, що їх облік ведеться з дотриманням вимог чинного законодавства, усі операції відображаються вчасно. Однак існують певні недоліки в обліку основних засобів: у первинних документах містяться не всі необхідні реквізити; не завжди здійснюється оформлення внутрішнього переміщення об'єктів основних засобів; не за всіма об'єктами основних засобів закріплені матеріально відповідальні особи; оновити Наказ про облікову політику, так як у ньому вказані застарілі норми віднесення об'єктів до складу основних засобів.

РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПАТ «ОДЕСКАБЕЛЬ»

3.1. Аналіз основних результатів діяльності підприємства

Основною метою діяльності будь-якого суб'єкта господарювання на ринку є збільшення власних ресурсів, капіталу та отримання максимального прибутку через розширення виробництва та здійснення інших господарських заходів. Усі стратегії підприємства, пов'язані з розширенням асортименту, удосконаленням структури, виходом на нові ринки та підвищенням ефективності, спрямовані на задоволення потреб споживачів і збільшення доходів від продажу продукції, робіт та послуг [47].

У таких умовах зростає важливість отримання достовірної та повної інформації, що відображає результати діяльності підприємства. Адже прийняття управлінського рішення на основі викривленої, неповної інформації може призвести до порушення планів підприємства, зниження ефективності діяльності, або ж до банкрутства. Крім того, від того, наскільки обґрунтований здійснений аналіз показників діяльності підприємства, як проведена оцінка його фінансового стану, залежить ефективність діяльності партнерів.

Аналіз діяльності підприємства, у першу чергу полягає у вивченні динаміки та структури показників, визначенні сформованих тенденцій встановленні найбільш значущих факторів розвитку. Для забезпечення таких результатів, підвищення їх надійності, повинен застосовуватися комплексний підхід.

Основними джерелами, що містять інформацію про результати діяльності підприємства ПАТ «Одескабель», які використовуються в ході здійснення аналізу, є форма № 1 «Баланс», форма № 2 «Звіт про фінансові результати» (Додатки А і Б), статистична звітність, первинні документи [48].

Для характеристики результатів діяльності ПАТ «Одескабель» у табл. 3.1 представлені основні його показники.

Таблиця 3.1

Динаміка основних показників виробничо-фінансової діяльності

ПАТ «Одескабель»

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення	
				2023/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	2 072 142	1 560 833	1 817 076	-255 066	256 243
2. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1 958 905	1 440 207	1 760 532	-198 373	320 325
3. Фінансовий результат від реалізації продукції, тис. грн.	113 237	120 626	56 544	-56 693	-64 082
4. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	463 981,0	459 755,5	438 720,0	-25 261	-21 036
5. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	986	921	845	-141	-76
6. Матеріальні витрати, тис. грн.	1 631 890	1 101 456	1 438 061	-193 829	336 605
7. Віддача основних засобів, грн./грн.	4,47	3,39	4,14	-0,32	0,75
8. Продуктивність праці, тис. грн./чол.	2 101,56	1 694,72	2 150,39	48,82	455,67
9. Матеріаломісткість продукції, грн./грн.	0,788	0,706	0,791	0,004	0,086
10. Чистий фінансовий результат, тис. грн.	55 399	-27 237	-42 951	-98 350	-15 714
11. Рентабельність продажу, %	2,67	-1,75	-2,36	-5,04	-0,62

Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Дані, наведені в таблиці 3.1 свідчать про те, що ПАТ «Одескабель» за протягом останніх двох років у цілому погіршило результати своєї діяльності, хоча за останній, 2023 рік, ситуація дещо покращилася. Так, у 2023 році порівняно з 2021 роком чистий дохід від реалізації продукції зменшився на 255,1 млн. грн., однак порівняно з попереднім 2021 роком відбулося його зростання на 256,2 млн. грн.

Поряд із зменшенням обсягів реалізації продукції зменшилася також собівартість реалізації продукції у 2023 році порівняно з 2021 роком на 198,4

млн. грн., а порівняно з попереднім роком вона зросла на 320,3 млн. грн., унаслідок чого прибуток від реалізації продукції зменшився на 64,1 млн. грн. Порівняно з 2021 роком він зменшився на 56,7 млн. грн.

Аналіз динаміки показників ефективності діяльності показав, що вони мали різні тенденції. Так, продуктивність праці протягом усього досліджуваного періоду зростала, а рівень віддачі основних засобів у 2023 році порівняно з 2021 роком знизився на 0,32 грн., а порівняно з попереднім роком відбулося його зростання на 0,75 грн. Негативною була тенденція до зростання матеріаломісткості продукції.

У 2021 році підприємство отримало чистий прибуток у сумі 55,4 млн. грн., а в 2022-2023 рр. були збитки, які склали відповідно 27,2 млн. грн. та 43,0 млн. грн. Отже, у ПАТ «Одескабель» у 2022-2023 рр. прибутковою була основна діяльність, а інші види діяльності приносять збитки.

За результатами усієї діяльності в 2021 році підприємство на кожну грн. чистого доходу отримало 2,7 коп. чистого прибутку, а в 2022-2023 рр. його діяльність була нерентабельною. Тому менеджменту підприємства слід прийняти заходи щодо підвищення ефективності його діяльності.

Для того, щоб встановити, яка саме діяльність підприємства була збитковою, проведемо аналіз доходів та витрат ПАТ «Одескабель».

У таблиці 3.2 наведено структурно-динамічний аналіз доходів досліджуваного підприємства.

Таблиця 3.2

Динаміка та структура доходів ПАТ «Одескабель»

Показник	2022 р.		2023 р.		Відхилення	
	сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	структура, %	суми, тис. грн.	структури, в. п.
1	2	3	4	5	6	7
1. Чистий дохід від реалізації продукції	1 560 833	93,52	1 817 076	96,45	256 243	2,93
2. Інші операційні доходи	98 241	5,89	59 325	3,15	-38 916	-2,74

Продовження табл. 3.2

1	2	3	4	5	6	7
3. Фінансові доходи	2 727	0,16	2 018	0,11	-709	-0,06
4. Доходи від участі в капіталі	-	-	-	-	-	-
5. Інші доходи	7 253	0,43	5 589	0,30	-1 664	-0,14
Доходи разом	1 669 054	100,00	1 884 008	100,00	214 954	-

Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Як показує аналіз даних таблиці 3.2, доходи підприємства у 2023 році порівняно з 2022 роком збільшилися на 214,9 млн. грн. Це зростання було забезпечене виключно збільшенням чистого доходу від реалізації продукції на 26,2 млн. грн. Її частка в 2022 році склала 93,5 %, а в 2023 році збільшилася на 2,9 в. п. і склала 96,5 %. Тобто, левову частку доходів ПАТ «Одескабель» отримує від реалізації продукції.

Інші операційні доходи підприємства за 2023 рік скоротилися на 38,9 млн. грн., а їх частка в загальній сумі доходів зменшилася на 2,7 в. п. Зменшилися також і фінансові та інші доходи відповідно на 709 тис. грн. та 1664 тис. грн., а їх питома вага в структурі доходів підприємства зменшилася відповідно на 0,06 в. п. та 0,14 в. п.

Представимо структуру доходів ПАТ «Одескабель» наочно за допомогою рис. 3.1.

Як видно з рис. 3.1, основну частину доходів досліджуване підприємство отримує від реалізації продукції. Так, у 2023 році питома вага таких доходів склала 96,5 %.

Оскільки аналізуючи основні показники діяльності ПАТ «Одескабель», ми побачили, що у 2023 році зростання собівартості реалізованої продукції випереджало збільшення чистого доходу від її реалізації, то проведемо аналіз структури та динаміки операційних витрат за елементами. Такий аналіз дозволить встановити за рахунок яких саме витрат відбулося збільшення їх загальної суми.

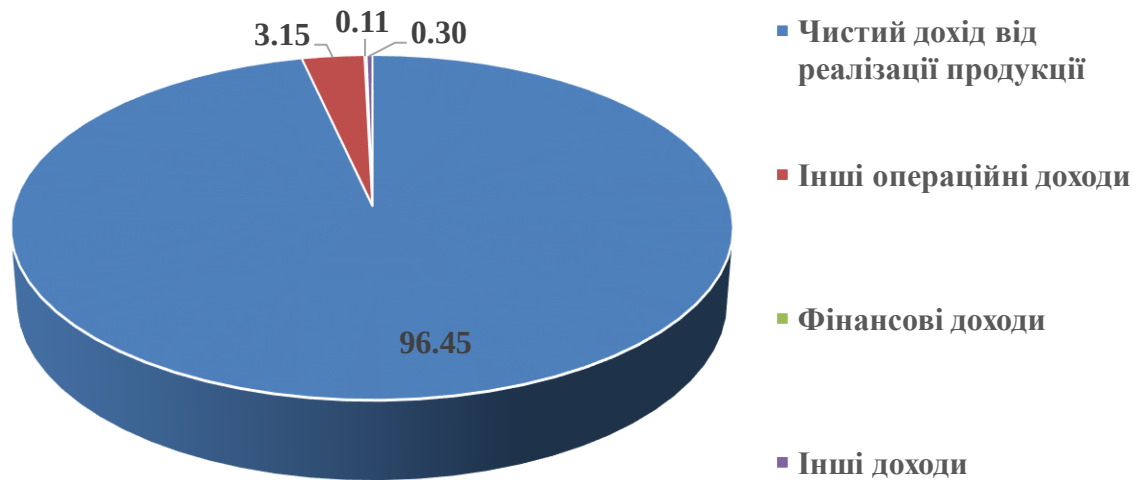

Рис. 3.1. Структура доходів ПАТ «Одескабель» у 2023 р., %

Джерело: побудовано на підставі даних таблиці 3.2

У таблиці 3.3 наведено структурно-динамічний аналіз операційних витрат ПАТ «Одескабель».

Аналізуючи дані таблиці 3.3 можна відмітити, що операційні витрати підприємства у 2023 році порівняно з 2022 роком збільшилися на 394,1 млн. грн. Таке зростання було обумовлене в першу чергу збільшенням матеріальних витрат на 336,6 млн. грн., причому і в 2022 році, і в 2023 році їх питома вага складала більше 70 % і за рік вона зросла на 2,7 в. п.

Таблиця 3.3

Динаміка та структура операційних витрат ПАТ «Одескабель»

Показник	2022 р.		2023 р.		Відхилення	
	сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	структура, %	суми, тис. грн.	структури, в. п.
1	2	3	4	5	6	7
1. Матеріальні витрати	1 101 456	72,45	1 438 061	75,12	336 605	2,67
2. Витрати на оплату праці	171 010	11,25	209 116	10,92	38 106	-0,33

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4	5	6	7
3. Відрахування на соціальні заходи	36 242	2,38	40 869	2,13	4 627	-0,25
4. Амортизація	52 254	3,44	46 347	2,42	-5 907	-1,02
5. Інші операційні витрати	159 252	10,48	179 883	9,40	20 631	-1,08
Витрати разом	1 520 214	100,00	1 914 276	100,00	394 062	x

Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Відбулося також збільшення витрат на оплату праці за 2023 рік на 38,1 млн. грн. Їх частка в загальній сумі операційних витрат складала протягом аналізованого періоду більше 10 %. Однак за рік вона зменшилася на 0,33 в. п. і склала 10,9 %. Відповідно зросли відрахування на соціальні заходи на 4,6 млн. грн., однак їх питома вага зменшилася з 2,4 % у 2022 році до 2,1% – у 2023 році, тобто на 0,3 в. п.

За 2023 рік зросла сума інших операційних витрат на 20,6 млн. грн., але їх частка за рік зменшилася на 1,1 в. п. і склала у 2023 році 9,4 %.

Із усіх складових операційних витрат підприємства у 2023 році порівняно з попереднім роком відбулося зменшення лише суми амортизаційних відрахувань на 5,9 млн. грн. і вони склали у 2023 році 46,3 млн. грн., а в структурі – 2,4 %.

Такі тенденції є негативними для ПАТ «Одескабель», оскільки свідчать про збільшення витрат, і в першу чергу, матеріальних. Тому менеджменту підприємства необхідно прийняти заходи щодо пошуку шляхів зменшення матеріальних витрат, у першу чергу шляхом скорочення відходів виробництва, підвищення ефективності використання наявних матеріальних ресурсів та оптимізації їх залишків на складі.

Структура витрат операційної діяльності ПАТ «Одескабель» у 2023 році наочно представлена на рис. 3.2.

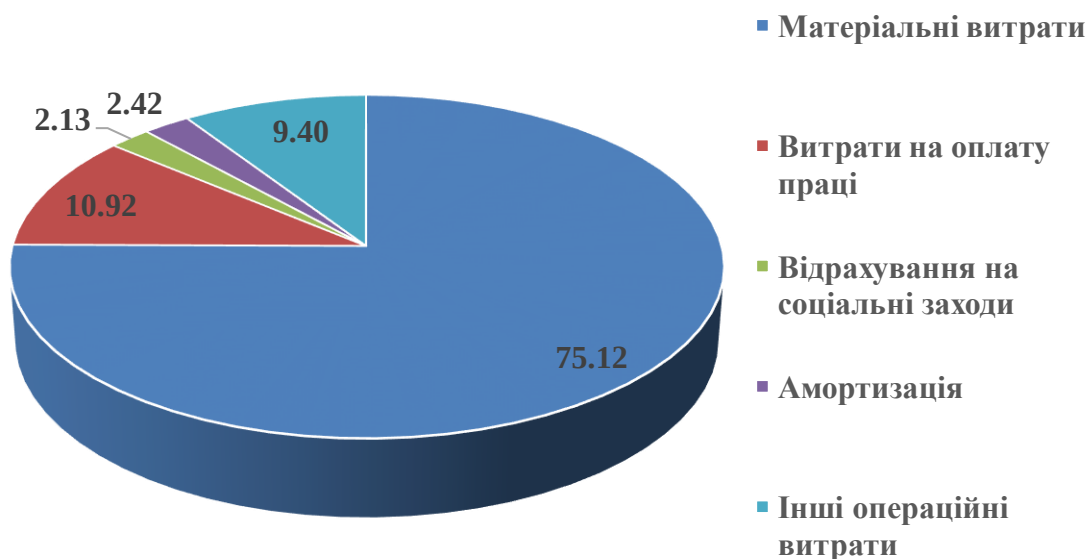

Рис. 3.2. Структура операційних витрат ПАТ «Одескабель» у 2023 р., %

Джерело: побудовано на підставі даних таблиці 3.3

Таким чином, аналіз основних показників діяльності ПАТ «Одескабель» показав, що протягом 2021-2023 рр. підприємство збільшувало свої витрати, однак і доходи від основної операційної діяльності також зростали.

3.2. Аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства

Ефективне використання ресурсів підприємства сприяє збільшенню прибутку, який, як відмічають А. Глушко та А. Грачова, є відображенням ефективності господарської діяльності підприємства [49]. У таблиці 3.4 наведено показники прибутку ПАТ «Одескабель».

Аналіз даних таблиці показав, що від основної операційної діяльності досліджуване підприємство отримувало прибуток і в 2022 році, і в 2023 році, однак його сума зменшилася за 2023 рік більш ніж навіс: на 64,1 млн. грн. або на 53,1 %.

Таблиця 3.4

Динаміка показників прибутку ПАТ «Одескабель»

Показники	2022 р., тис. грн.	2023 р., тис. грн.	Відхилення	
			тис. грн.	%
1	2	3	4	5
1. Прибуток від основної операційної діяльності	120 626	56 544	-64 082	-53,12
2. Результат від інших операцій, які пов'язані з операційною діяльністю:	1631	-8587	-10 218	-
2.1. Інші операційні доходи;	98 241	59 325	-38 916	-39,61
2.2. Інші операційні витрати	96 610	67 912	-28 698	-29,70
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	122 257	47 957	-74 300	-60,77
4. Результат від фінансово-інвестиційної та іншої діяльності:	-148 369	-95 483	52 886	-35,64
4.1. Дохід від участі в капіталі	-	-	-	-
4.2. Втрати від участі в капіталі	-	-	-	-
4.3. Інші фінансові доходи	2 727	2 018	-709	-26,00
4.4. Інші доходи	7 253	5 589	-1 664	-22,94
4.5. Фінансові витрати	75 111	85 368	10 257	13,66
4.6. Інші витрати	83 238	17 722	-65 516	-78,71
5. Фінансовий результат до оподаткування	-26 112	-47 526	-21 414	82,01
6. Чистий фінансовий результат	-27 237	-42 951	-15 714	57,69

Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Від інших операцій, які пов'язані з операційною діяльністю, підприємство у 2022 році отримало прибуток 1,6 млн. грн., а в 2023 році – збиток на суму 8,6 млн. грн. У результаті від операційної діяльності і в 2022 році, і в 2023 році ПАТ «Одескабель» отримало прибуток, однак його сума за 2023 рік суттєво скоротилася – на 74,3 млн. грн. або на 60,8 %.

Досліджуване підприємство інвестиційної діяльності протягом аналізованого періоду не здійснювало, а від фінансової та іншої діяльності в 2022 році отримало збиток у сумі 148,4 млн. грн., а в 2023 році він скоротився на 52,9 млн. грн. і склав 95,5 млн. грн. Отримані збитки були обумовлені суттєвим перевищенням фінансових та інших витрат над доходами від даних видів діяльності.

За усіма видами діяльності у 2022 році ПАТ «Одескабель» отримало збиток у сумі 26,1 млн. грн., а в 2023 році він збільшився на 21,4 млн. грн. або на 82,0 %

і склав 47,5 млн. грн. Отже чистого прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, не було ні в 2022 році, ні в 2023 році.

Проведемо аналіз показників рентабельності, які характеризують ефективність діяльності підприємства. Їх динаміка представлена наочно на рис. 3.3.

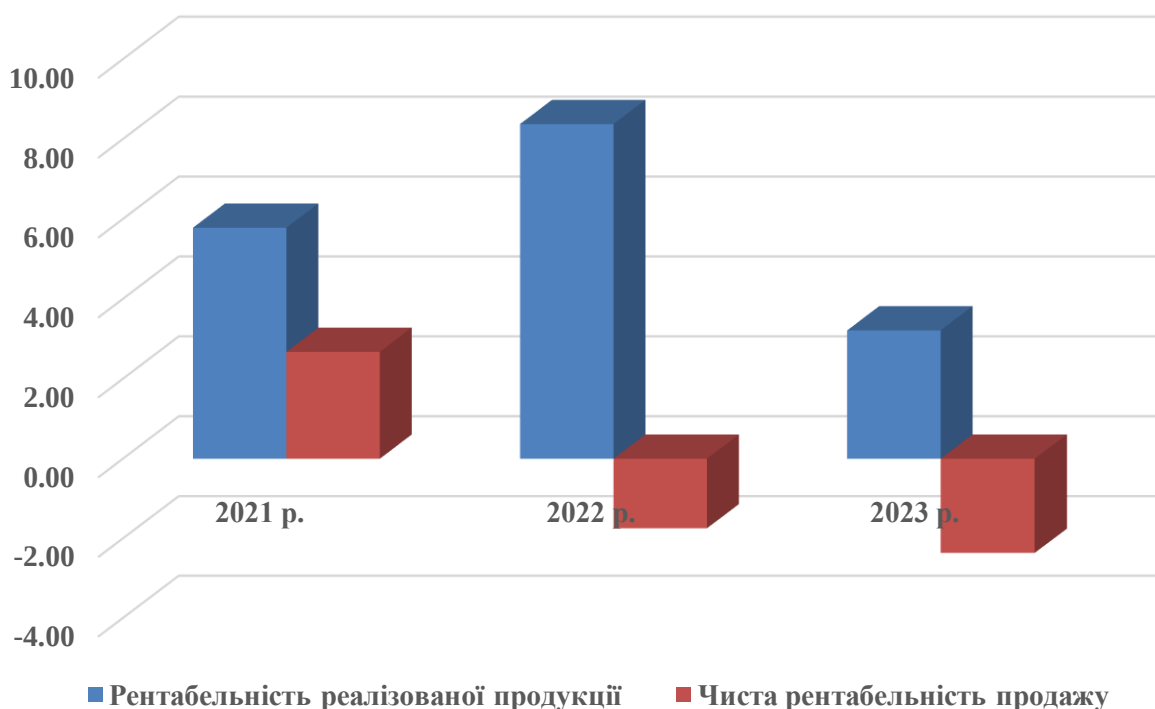

Рис. 3.3. Динаміка показників рентабельності ПАТ «Одескабель», %
Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Отже, представлені на рис. 3.2 показники свідчать про те, що протягом 2021-2023 рр. від реалізації продукції аналізоване підприємство отримувало прибутки, тобто основна його діяльність була рентабельною, хоча в 2023 році рівень рентабельності знизився. Однак що стосується чистої рентабельності продажу, то в 2021 році на кожну гривню чистого доходу від реалізації продукції було отримано в середньому 2,7 коп. чистого прибутку, а в 2022 році та 2023 році – збитки відповідно в сумі 1,8 коп. і 2,4 коп.

Поясненням зменшення рівня рентабельності основної діяльності та перехід до рівня збитковості діяльності в цілому у 2022 році є, в першу чергу,

початок війни на території України, яка сприяла погіршенню ситуації практично на всіх суб'єктах господарювання.

Однак менеджменту підприємства необхідно приділити увагу в першу чергу причинам збитковості фінансової та іншої діяльності, оскільки така діяльність є нерентабельною, у той час як основна діяльність приносить прибутки.

Важливу роль для успішного функціонування та розвитку підприємства, розробки ефективних управлінських рішень, які впливають на його конкурентоспроможність та місце на ринку, відіграє оцінка фінансового стану суб'єкта господарювання, що характеризується такими показниками, як фінансова стійкість, платоспроможність тощо [50].

Рівень платоспроможності суб'єкта господарювання оцінюють за допомогою коефіцієнтів абсолютної, швидкої та загальної ліквідності.

Проведемо аналіз показників ліквідності ПАТ «Одескабель», результати розрахунку яких наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Динаміка показників ліквідності ПАТ «Одескабель»

Показники	Рекомендоване значення	На кінець 2021 р.	На кінець 2022 р.	На кінець 2023 р.
1	2	3	4	5
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2$	0,067	0,066	0,044
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\geq 0,8$	0,403	0,422	0,355
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\geq 2,0$	0,964	0,972	0,935

Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Проведені розрахунки показали, що протягом усього досліджуваного періоду ПАТ «Одескабель» не можна вважати платоспроможним ні в короткостроковій перспективі, ні в довгостроковій, оскільки отримані значення коефіцієнтів менші, ніж рекомендовані. Крім того їх значення в 2023 році зменшилися.

На кінець 2023 року лише 4,4 % поточних зобов'язань досліджуване підприємство може покрити грошовими коштами. Грошовими коштами та

дебіторською заборгованістю підприємство може покрити лише 35,5 % поточних зобов'язань. І вся сума оборотних активів менша, ніж поточні зобов'язання підприємства: на кожну гривню поточних зобов'язань на кінець 2023 року припадало 94 коп. оборотних активів.

Оскільки на ПАТ «Одескабель» склалася несприятлива ситуація з рівнем платоспроможності і негативні тенденції до її зниження продовжилися, то менеджменту підприємства необхідно розробити ефективні управлінські рішення для покращення ситуації. Зокрема, необхідно провести заходи щодо збільшення частки оборотних активів у загальній сумі оборотних активів підприємства.

Проведемо аналіз фінансової стійкості досліджуваного підприємства, яка характеризує рівень фінансової незалежності суб'єкта господарювання, його платоспроможність та здатність бути інвестиційно привабливим [51, с. 191].

Результати розрахунків коефіцієнтів фінансової стійкості ПАТ «Одескабель» представлені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ПАТ «Одескабель»

Показник	Рекомендоване значення	На кінець 2022 р.	На кінець 2023 р.	Зміна за рік
1. Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,324	0,303	-0,021
2. Коефіцієнт фінансового ризику	≤ 1	2,086	2,304	0,218
3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\geq 0,1$	-0,172	-0,226	-0,054
4. Коефіцієнт мобільності	Варіює залежно від виду діяльності підприємства	1,633	1,694	0,061
5. Коефіцієнт кредиторської заборгованості	Зменшення	0,292	0,244	-0,048

Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Як показали розрахунки, у загальній сумі капіталу підприємства на кінець 2023 року 30,3 % складає власний капітал, при цьому його рівень за рік дещо знизився, що свідчить про зростання частки позикового капіталу. Коефіцієнт фінансового ризику показує, що позиковий капітал більш ніж у 2 рази перевищує

власний капітал підприємства, у той час як згідно рекомендованого значення вони повинні бути рівними. Причому слід відмітити, що це співвідношення за рік збільшилося, що є негативною тенденцією.

Від'ємне значення коефіцієнта мобільності свідчить про те, що у досліджуваного підприємства немає власних оборотних коштів. Тобто всю суму власного капіталу керівництво підприємства вклало в необоротні активи. У той же час розрахований коефіцієнт мобільності за 2023 рік дещо підвищився, тобто зростає співвідношення між сумою оборотних і необоротних активів, що є позитивною тенденцією для підприємства.

Позитивним є також зменшення частки кредиторської заборгованості, яка є найбільш ризиковим запозиченням, у загальній сумі поточних зобов'язань підприємства. Так, наприкінці 2022 року вона складала 29,2 %, а на кінець 2023 року – 24,4 %, що є свідченням зниження рівня ризикованості позикових коштів.

Ураховуючи те, що на ПАТ «Одескабель» низькою є частка власного капіталу, то менеджменту підприємства необхідно розробити заходи щодо її підвищення, у першу чергу за рахунок збільшення прибутку підприємства.

3.2. Аналіз стану та ефективності використання основних засобів

Аналіз основних засобів підприємства є однією з важливих складових оцінки стану та результатів його діяльності. Від ефективного використання основних засобів значною мірою залежить рівень прибутковості вкладеного капіталу та отримання прибутку суб'єктом господарювання [52, с. 113].

Зростання вартості основних засобів на підприємстві свідчить про його розвиток, розширення виробництва. Найбільш важливе значення при цьому має збільшення активної частини основних засобів, тобто тієї її частини, яка безпосередньо бере участь у виробництві продукції.

Аналіз основних засобів полягає в оцінці структури основних засобів, рівня забезпечення засобами працівників та робітників, ступеня їх зносу та інтенсивності руху.

Проведемо аналіз складу та структури основних засобів ПАТ «Одескабель» (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Структура основних засобів ПАТ «Одескабель»
(за первісною вартістю)

Групи основних засобів	На кінець 2022 р.		На кінець 2023 р.		Зміна за 2023 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	структури, в. п.
1	4	5	6	7	8	9
1. Земля	106021	4,51	111023	5,12	5002	0,61
2. Будівлі та споруди	384599	15,86	521743	21,41	137144	5,55
3. Машини та обладнання	1211918	49,97	1084162	44,49	-127756	-5,48
4. Транспортні засоби	312269	12,87	320455	13,15	8186	0,27
5. Інші	410646	16,79	399743	15,84	-10903	-0,96
Разом	2425454	100,00	2437127	100,00	11673	х

Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Аналіз даних таблиці 3.7 показав, що первісна вартість основних засобів досліджуваного підприємства за 2023 рік зросла на 11,7 млн. грн. з 2425,5 млн. наприкінці 2022 року до 2437,1 млн. грн. – на кінець 2023 року. Це зростання відбулося за рахунок збільшення вартості будівель та споруд на 137,1 млн. грн., транспортних засобів на 8,2 млн. грн. та землі на 5,0 млн. грн. У структурі частка будівель та споруд зросла на 5,6 в. п. і склала на кінець 2023 року 21,4 %, питома вага транспортних засобів – відповідно зросла на 0,3 в. п. і склала 13,2 %, а частка вартості землі – відповідно на 0,6 в. п. і склала 5,1 %.

У той же час за 2023 рік зменшилася вартість машин і обладнання на 127,8 млн. грн., а в структурі – на 5,5 в. п. і на кінець 2023 року їх вартість склала 1084,2 млн. грн. та 44,5 %. Відбулося також зменшення вартості та частки інших основних засобів відповідно на 10,9 млн. грн. та 1,0 в. п.

Структура основних засобів ПАТ «Одескабель» на кінець 2023 року представлена на рис. 3.4.

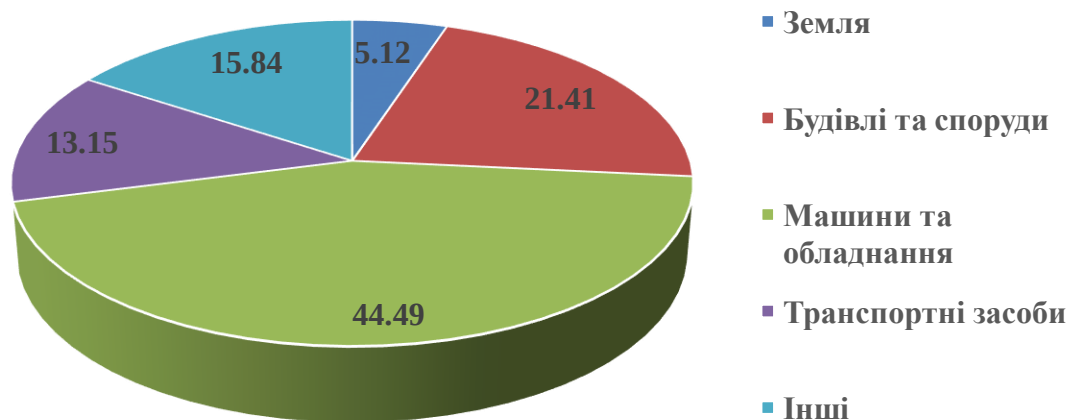

Рис. 3.4. Структура основних засобів ПАТ «Одескабель» на кінець 2023 р., %
Джерело: побудовано на підставі даних табл. 3.7

Аналіз структури основних засобів ПАТ «Одескабель» показав, що на кінець 2023 році найбільшу частку в загальній вартості основних засобів складає вартість машин та обладнання – 44,5 %, частика вартості будівель та споруд – 21,4 %, майже однакову питому вагу 13,2 % та 15,8 % відповідно складають вартість транспортних засобів та інші основні засоби і найменшу частку – вартість землі.

Проведемо аналіз рівня забезпечення досліджуваного підприємства основними засобами (табл. 3.7).

Як показують результати розрахунку показників озброєності праці на досліджуваному підприємству, протягом усього досліджуваного періоду відбувалося зростання показників. Так, у 2021 році на 1 працівника припадало в середньому 470,6 тис. грн. вартості основних засобів, а в 2023 році – 519,2 тис. грн. На одного робітника у 2021 році припадало в середньому 352,9 тис. грн.

активної частини основних засобів, а в 2023 році цей показник підвищився до 417,5 тис. грн.

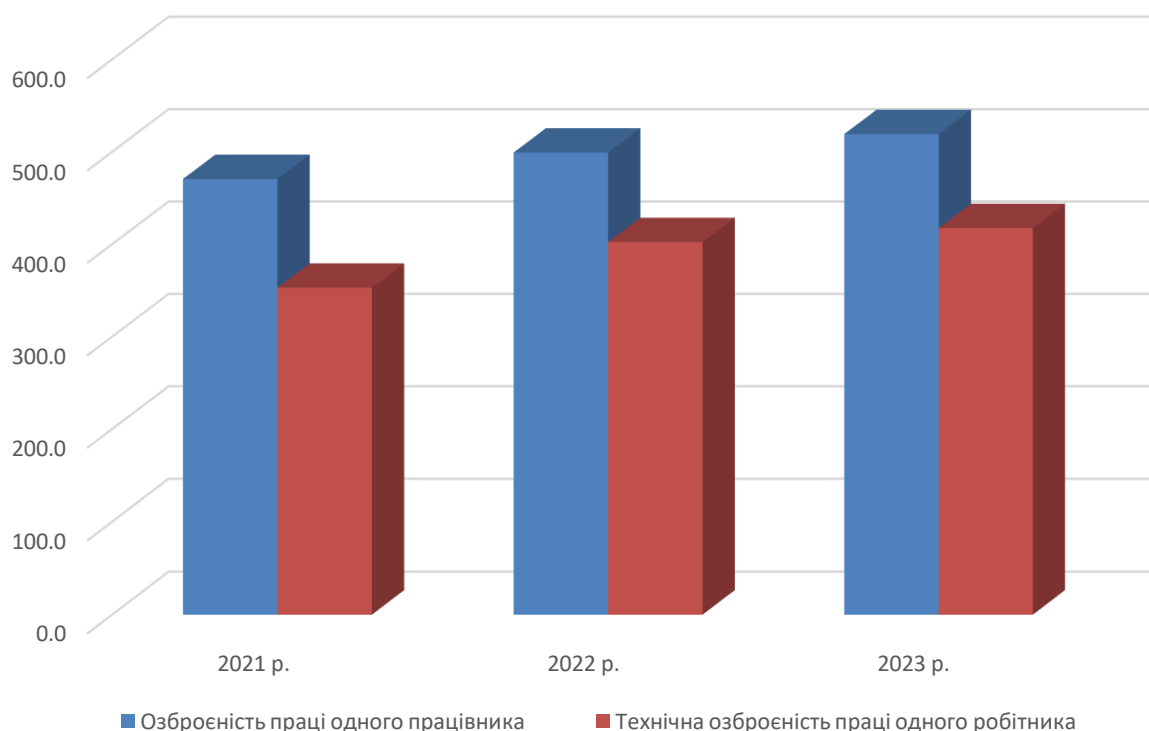

Рис. 3.5. Динаміка озброєності праці основними засобами на ПАТ «Одескабель», тис. грн.

Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Зростання рівня озброєності праці на підприємстві відбулося як внаслідок збільшення вартості основних засобів, так і скорочення чисельності працівників та робітників.

Ефективність діяльності підприємства багато в чому залежить від технічного стану основних засобів, за допомогою яких виготовляється продукція, а також від інтенсивності щорічного їх надходження, оновлення та вибуття [53, с. 329].

Для аналізу інтенсивності зміни вартості основних засобів проаналізуємо абсолютні та відносні показники їх надходження і вибуття на ПАТ «Одескабель».

Таблиця 3.8

Показники надходження і вибуття основних засобів на ПАТ «Одескабель»

Показник	2022 р.	2023 р.	Темп зростання, %
1	2	3	4
1. Первісна вартість основних засобів на початок року, тис. грн.	2386894	2425454	101,62
2. Первісна вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.	2425454	2437127	100,48
3. Надійшло основних засобів за рік, тис. грн.	44924	19367	43,11
4. Вибуло основних засобів за рік, тис. грн.	6364	7694	120,90
5. Коефіцієнт оновлення, %	1,85	0,79	42,90
6. Коефіцієнт вибуття, %	0,27	0,32	118,98

Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Як показав аналіз даних таблиці 3.8, що на ПАТ «Одескабель» постійно відбувається оновлення основних засобів. Так у 2022 році коефіцієнт оновлення склав 1,85 %, тобто на кожну гривню вартості основних засобів, що перебували на балансі підприємства на кінець року 1,85 коп. складають нові основні засоби, а в 2023 році коефіцієнт оновлення зменшився більш ніж навіпіл і склав 0,79 %.

На підприємстві здійснюється також вибуття основних засобів і за 2023 рік відбулося зростання коефіцієнта вибуття: у 2022 році вартість основних засобів, що вибули за рік, у їх загальній вартості на початок року складала 0,27 %, а в 2023 році – 0,32 %.

Як відмічалось вище, важливе значення для діяльності підприємства відіграє стан основних засобів, тобто наскільки вони є зношеними.

Для оцінки рівня зносу основних засобів визначають два відносних показника: коефіцієнт зносу і коефіцієнт придатності. Перший показник характеризує суму вартості основних засобів, яка вже перенесена на виготовлену продукцію, а другий – відображає рівень придатності основних засобів до участі у виробничих та інших процесах.

Проведемо аналіз стану основних засобів підприємства ПАТ «Одескабель» (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Динаміка показників стану основних засобів на ПАТ «Одескабель»

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Темп зростання, %	
				2023 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
1	2	3	4	5	6
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	2386894	2425454	2437127	102,10	100,48
2. Сума зносу основних засобів, тис. грн.	1922913	1969924	2015217	104,80	102,30
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	463981	455530	421910	90,93	92,62
4. Коефіцієнт зносу, %	80,56	81,22	82,69	102,64	101,81
5. Коефіцієнт придатності, %	19,44	18,78	17,31	89,06	92,18

Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Як свідчать дані таблиці 3.7, основні засоби досліджуваного підприємства протягом усього аналізованого періоду характеризуються високим рівнем зносу, причому він постійно зростає. Так, у 2021 році основні засоби підприємства були зношені на 80,6 %, а це означає, що придатні для експлуатації лише на 19,4 %. А в 2023 році показники склали відповідно 82,7 % та 17,3 %. Це свідчить про дуже низький рівень оновлення основних засобів підприємства. І така ситуація негативно впливає на виробничі процеси.

Заключним етапом проведення оцінки на підприємстві основних засобів є аналіз ефективності їх використання, оскільки саме ефективне використання основних засобів навіть при їх високому рівні зносу може забезпечити високі темпи розвитку суб'єкта господарювання.

Основним показником, що характеризує рівень ефективності використання основних засобів, є віддача. Вона показує скільки грн. продукції виготовляється у середньому в розрахунку на 1 грн. вартості основних засобів, які підприємство використовує у виробничому процесі.

Оберненим показником віддачі є рівень місткості основних засобів. Він характеризує вартість основних засобів підприємств, яка використовується для

виготовлення 1 грн. продукції. Зростання даного показника свідчить про зниження ефективності використання основних засобів.

На додаток до цих показників визначається також рентабельність основних засобів, яка показує суму прибутку, що отримує підприємство на кожну гривню залучених основних засобів.

Проведемо аналіз ефективності використання основних засобів на ПАТ «Одескабель» (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Динаміка показників ефективності використання основних засобів
на ПАТ «Одескабель»

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Темп зростання, %	
				2023 р. до 2021 р.	2019 р. до 2018 р.
1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	2072142	1560833	1817076	87,69	116,42
2. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	463981,0	459755,5	438720,0	94,56	95,42
3. Чистий фінансовий результат, тис. грн.	55 399	-27237	-42951	-	157,69
4. Віддача основних засобів, грн. / грн.	4,47	3,39	4,14	92,74	122,00
5. Місткість основних засобів, грн / грн	0,22	0,29	0,24	107,83	81,97
6. Рентабельність основних засобів, %	11,94	-5,92	-9,79	-	165,25

Джерело: розраховано на підставі даних звітності підприємства

Аналіз показників, які наведені в таблиці 3.10 свідчить про те, що рівень ефективності використання основних засобів на підприємстві з точки зору віддачі коливався протягом аналізованого періоду. Найвищим рівень віддачі був у 2021 році і склав 4,47 грн., а в 2022 р. він був найнижчим і склав 3,39 грн.. За досліджуваний період рівень віддачі основних засобів зменшився на 7,3 %, і як наслідок зросла їх місткість. Це свідчить про погіршення ефективності використання основних засобів.

Дещо іншою склалася ситуація щодо зміни рентабельності основних засобів підприємства: щороку вона значно зменшувалася, досягнувши у 2022 році та 2023 році від'ємних значень. Це відбулося внаслідок того, що у 2021 році підприємство отримало прибуток від своєї діяльності, а в 2022-2023 рр. – значні суми збитків.

Представимо динаміку показників віддачі та рентабельності основних засобів досліджуваного підприємства на рис. 3.6.

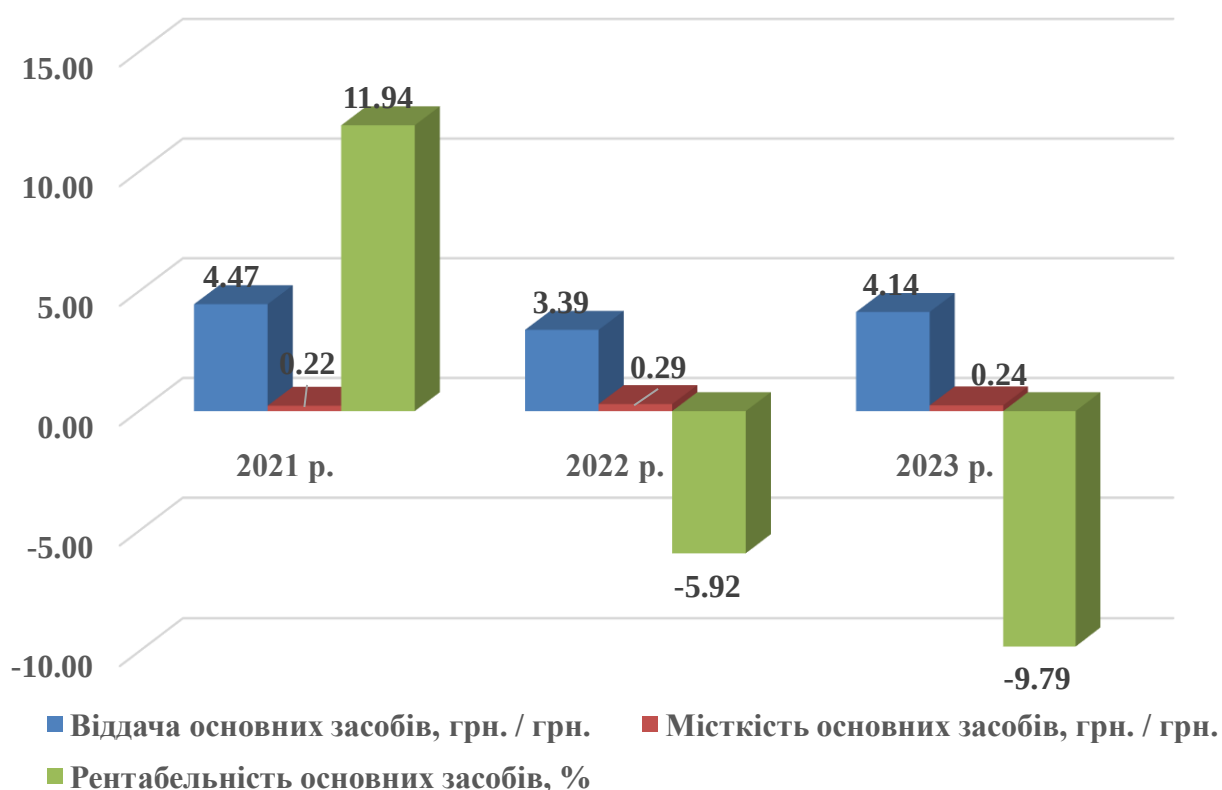

Рис. 3.6. Динаміка показників ефективності використання основних засобів на ПАТ «Одескабель»

Джерело: побудовано на підставі даних табл. 3.10

Як видно з рис. 3.6, на ПАТ «Одескабель» протягом 2021-2023 рр. сформувалася негативна тенденція до зниження показників використання основних засобів. Зокрема, від рентабельності використання основних засобів у 2021 році підприємство перейшло до збитковості їх використання у 2022-2023

пр. Відбувалося коливання показника віддачі основних засобів, однак у 2022-2023 пр. його рівень був нижчий, ніж у 2021 році.

Підприємству необхідно прийняти заходи щодо підвищення ефективності використання основних засобів, у першу чергу шляхом розширення ринків збуту продукції, що дасть можливість підвищити обсяг її виробництва.

Висновки розділу 3

За результатами проведеного аналізу загальних показників діяльності ПАТ «Одескабель» можна зробити висновок, що після початку військової агресії з боку сусідньої держави відбулось їх зменшення: зменшився і чистий дохід від реалізації продукції, і показники прибутку; погіршилася також ефективність діяльності підприємства: зменшилася продуктивність праці, рентабельність продажу, хоча у 2023 році ситуація дещо покращилася порівняно з 2022 роком.

Менш ефективно здійснювалося використання основних засобів на підприємстві. Так, зменшилася віддача основних засобів; їх рентабельність, яка складала 4,5 % на початку аналізованого періоду змінилася на збитковість, причому рівень збитковості в 2023 році суттєво підвищився.

Аналіз показав, що підприємство не можна вважати платоспроможним та фінансово стійким. Протягом досліджуваного періоду у нього сформувався високий рівень фінансового ризику.

Проведений аналіз ефективності використання основних засобів дозволяє розробити шляхи її підвищення:

- 1) створити оптимальну структуру основних засобів шляхом доведення найбільш прийняттого співвідношення між їх активною і пасивною частинами, продовжити роботу над упровадженням нового прогресивного устаткування, здійснювати удосконалення організації інфраструктури, що в цілому позитивно вплине на рівень ефективності використання основних засобів;

2) за можливості прискорити рівень інтенсивності оновлення основних засобів, яка була на досить низькому рівні в останні роки, особливо у 2023 році, що дозволить підвищити рівень придатності основних засобів і стане основою зростання рівня їх рентабельності. У той же час доцільно розробити систему оцінки доцільності використання застарілих основних засобів, які можуть бути неефективними і негативно впливати на виробничі процеси;

3) розробити систему заходів щодо підвищення рентабельності продажу, у першу чергу шляхом здійснення оптимізації усіх видів витрат, і в першу чергу матеріальних, сума яких у 2023 році зросла на 336,6 млн. грн. Для цього доцільно створити сучасну систему ефективну управління витратами шляхом запровадження центрів відповідальності.

Оскільки, як показав аналіз, ПАТ «Одескабель» протягом останніх років здійснювало неефективну діяльність і мало чисті збитки, то пропоновані заходи щодо підвищення ефективності використання основних засобів будуть також сприяти переходу підприємства від сформованої негативної тенденції отримання збитків до отримання прибутку.

ВИСНОВКИ

Дослідження процесів обліку, контролю та аналізу основних засобів на промисловому підприємстві м. Одеси ПАТ «Одескабель» дозволяє зробити такі висновки.

В умовах обмеженості ресурсів ключовим завданням для успішного функціонування підприємства стає ефективне використання всіх факторів виробництва, у тому числі основних засобів.

Основні засоби підприємства формують його виробничу міць, відображають його технічну оснащеність, вони впливають на рівень продуктивності праці. Крім того, вони впливають на обсяги виробництва продукції, собівартість виготовленої продукції, знижуючи її рівень у випадку ефективного використання, обсяг прибутку та рівень рентабельності господарюючого суб'єкта.

Дослідженням установлено, що обираючи метод амортизації, важливо мати на увазі таке: необхідно чітко розуміти значення такого вибору та утримуватися від шляху найменшого опору, щоб уникнути можливих негативних наслідків у майбутньому; враховувати конкурентоспроможність підприємства; вирішувати питання, що стосуються встановлення ліквідаційної вартості та терміну корисного використання об'єктів основних засобів; регулювати методи амортизації відповідно до стандартів та відображати їх у обліковій політиці.

Порівняльний аналіз МСБО та П(с)БО щодо обліку основних засобів показав, що між ними існують відмінності щодо мети збору інформації за цими стандартами: зокрема, за МСБО звітність готують головним чином для певного кола зацікавлених осіб та інвесторів, з метою поліпшення процесу прийняття рішень; тоді як за П(с)БО звітність готують передусім для фіскальних органів.

МСБО відображає економічні сторони діяльності підприємства та враховує професійні судження бухгалтера; НП(С)БО більше орієнтовано на документальне оформлення операцій, ніж на їх економічне оцінювання.

У сучасних умовах власники суб'єктів господарювання самостійно вирішують питання щодо того, які саме стандарти (національні чи міжнародні) застосовувати для ведення обліку. Однак, на нашу думку, ураховуючи те, що міжнародні стандарти вбирають у себе весь позитивний досвід багатьох країн, то було б доцільним розпочати здійснювати удосконалення національних стандартів, або ж прийняти рішення щодо надання міжнародним стандартам статусу національних.

Дослідження здійснювалося на базі промислового підприємства м. Одеси ПАТ «Одескабель», яке є найбільшим виробником телефонних та волоконно-оптичних кабелів в Україні та займає свою нішу серед виробників кабельної продукції. Уся продукція підприємства є сертифікованою і основний обсяг випуску її припадає на міські телефонні та волоконно-оптичні кабелі.

Відповідно до облікової політики, основні засоби ПАТ «Одескабель» обліковуються за первісною вартістю, а в балансі відображаються за залишковою вартістю, тобто за вирахуванням суми зносу.

На підприємстві здійснюється коректне відображення у бухгалтерському обліку всіх операцій з надходження та вибуття основних засобів; їх зносу, ремонтів та поліпшення; оренди. Облік основних засобів здійснюється автоматизованим способом.

На ПАТ «Одескабель» здійснюється внутрішній контроль основних засобів працівниками відділу контролінгу. Результати останнього внутрішнього контролю основних засобів, який проводився на підприємстві, показали, що їх облік ведеться з дотриманням вимог чинного законодавства, усі операції відображаються вчасно.

Однак існують певні недоліки в обліку основних засобів. Для їх подолання запропоновано такі заходи:

- звертати увагу на оформлення первинних документів, оскільки в них не завжди містяться всі необхідні реквізити;
- внутрішнє переміщення об'єктів основних засобів здійснювати із супроводженням усієї необхідної документації, зокрема Актом приймання-передачі (внутрішнього переміщення);
- призначити матеріально відповідальних осіб щодо кожного об'єкта основних засобів, оскільки не за всіма об'єктами вони закріплені;
- оновити Наказ про облікову політику, так як у ньому вказані застарілі норми віднесення об'єктів до складу основних засобів;
- приділяти більше уваги питанням встановлення оптимального терміну експлуатації кожного об'єкта основних засобів або окремих груп, тобто розробити нову амортизаційні політку, що дозволить формуванню фактичних витрат на утримання та обслуговування основних засобів і отримання таким чином їх об'єктивної залишкової вартості.

За результатами проведеного аналізу загальних показників діяльності ПАТ «Одескабель» зроблено висновок, що після початку військової агресії з боку сусідньої держави відбулось погіршення результатів діяльності: зменшився і чистий дохід від реалізації продукції, і показники прибутку; погіршилися також показники ефективності діяльності підприємства: зменшилася віддача основних засобів, продуктивність праці, рентабельність продажу, хоча у 2023 році ситуація дещо покращилася порівняно з 2022 роком.

Аналіз показав, що підприємство не можна вважати платоспроможним та фінансово стійким. Протягом досліджуваного періоду у нього сформувався високий рівень фінансового ризику.

Проведений аналіз ефективності використання основних засобів дозволяє розробити шляхи її підвищення:

1) створити оптимальну структуру основних засобів шляхом доведення найбільш прийняттого співвідношення між їх активною і пасивною частинами, продовжити роботу над упровадженням нового прогресивного устаткування,

здійснювати удосконалення організації інфраструктури, що в цілому позитивно вплине на рівень ефективності використання основних засобів;

2) за можливості прискорити рівень інтенсивності оновлення основних засобів, яка була на досить низькому рівні в останні роки, особливо у 2023 році, що дозволить підвищити рівень придатності основних засобів і стане основою зростання рівня їх рентабельності. У той же час доцільно розробити систему оцінки доцільності використання застарілих основних засобів, які можуть бути неефективними і негативно впливати на виробничі процеси. Вчасно проводити капітальні та поточні ремонти зношених основних засобів з метою подовження терміну їх експлуатації.

3) розробити систему заходів щодо підвищення рентабельності продажу, у першу чергу шляхом здійснення оптимізації усіх видів витрат, і в першу чергу матеріальних, сума яких у 2023 році зросла на 336,6 млн. грн. Для цього доцільно створити сучасну систему ефективну управління витратами шляхом запровадження центрів відповідальності.

Оскільки, як показав аналіз, ПАТ «Одескабель» протягом останніх років здійснювало неефективну діяльність, тобто діяльність була нерентабельною, підприємство мало чисті збитки, то пропоновані заходи щодо підвищення ефективності використання основних засобів будуть також сприяти переходу підприємства від сформованої негативної тенденції отримання збитків до отримання прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Косяк А. П. Основні засоби: поняття, класифікація, вартість, первинний облік і документальне оформлення комунальними підприємствами. *Комунальне господарство міст*. 2019. Том 2, випуск 148. С. 104-110.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затв. Наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 4.02.2024 р.).
3. Жадан Т. А. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 5. С. 1112-1116.
4. Бредіхін В. М., Янченко Н. В., Мокрицька І. Ю. Основні засоби та ефективність їх використання. *Комунальне господарство міст*. 2020. Том 5, випуск 158. С. 90-95.
5. Яременко Л. М. Теоретичні підходи до сутності та класифікації основних засобів. *Економічний вісник університету*. 2015. Випуск 27. С. 144-148.
6. Джеджула В. В., Єпіфанова І.Ю., Волоська Н.Р. Сутність поняття «основні засоби». *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 4 (04). С. 127-131.
7. Леонова Ю. О. Особливості обліку основних засобів в умовах дії податкового кодексу України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 6. С. 872-876.
8. Меліхова Т. О., Климова О. В. Удосконалення обліку та внутрішнього контролю списання основних засобів бюджетних установ для підвищення якості контролю та ефективності проведення ревізій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 20. С. 30-36.
9. Фінансовий облік : підруч. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. 4-те вид. [доп. і перероб.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.

10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» URL: www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО_16.pdf (дата звернення: 07.02.2024 р.).
11. Кухта К. О. Орошан Т. А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 21-22. С. 106-111.
12. Максимова А. В., Бояр Е. М. Бухгалтерський та податковий облік основних засобів у сучасних умовах: головні аспекти та відмінності. *Ефективна економіка*. 2018. № 2. [Еф економіка 2 2018.pdf](http://ef.economika.com.ua/2018/02/ef-economika-2-2018.pdf) (дата звернення 18.02.2024 р.)
13. Мішура В. Б., Спіцин А.Є. Еволюція поняття, класифікація та економічна сутність основних засобів. *Научный вестник ДГМА*. 2017. Вип. 2 (23Е). С. 148-154.
14. Дмитрик С. О. Облік основних починається з малого. *Все про бухгалтерський облік*. 2016. № 99. С. 49-52.
15. Костюник О. В., Наконечна А. А. Економічний зміст та класифікація основних засобів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 21. С. 177-180.
16. Петренко А. Я. Попова В. Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 18. С. 994-1000.
17. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page> (дата звернення: 04.02.2024 р.).
18. Югас Е. Ф., Олексік О. І. Економічна сутність та види капіталу підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2014. Вип. 2 (43). С. 63-67.
19. Івченко Л. В., Береговенко Т. Ю. Вплив методів нарахування амортизації на фінансовий результат підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Випуск. 15. Частина 1. С. 141-145.

20. Колісник О. П., Поліщук М. С. Теоретичні аспекти обліку основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 19. С. 1282-1289.
21. Трачова Д. М. Формування окремих елементів амортизаційної політики підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 14. С. 1006-1009.
22. Любар О. О. Амортизація: економічна сутність, особливості нарахування та відображення в бухгалтерському обліку. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки та практики*. 2017. № 4. С. 117-129.
23. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: ЖІТІ, 2017. 608 с.
24. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / В. М. Краєвський, О. П. Колісник, Н. В. Гуріна та ін. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 388 с.
25. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник / В. М. Соболев, І. А. Косата, Т. В. Розіт та ін; за ред. В. М. Соболева. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 222 с.
26. Здирко Н. Г. Адаптація міжнародних стандартів фінансової звітності в сільськогосподарському виробництві. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 12. С. 92-100.
27. Фрайман А. Удосконалення організації обліку основних засобів в період карантину. *ECONOMICS: time realities*. 2022. № 2 (60). С. 68-81.
28. Основні засоби за МСБО та П(С)БО: 7 головних відмінностей. *Всеукраїнська професійна бухгалтерська газета «Все про бухгалтерський облік»*. 16.04.2018. URL: <http://vobu.ua/ukr/analytics/consultations/item/osnovnizasoby-za-msbo-ta-psbo-7-holovnykh-vidminnostei> (дата звернення: 25.02.2024 р.).
29. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості». URL: <https://www.ifrs.org/standards/standards/13/>

- [//ips.ligazakon.net/document/view/MU17025?an=0&ed=20230523](https://ips.ligazakon.net/document/view/MU17025?an=0&ed=20230523) (дата звернення: 23.02.2024 р.).
30. Гамова О. В., Козачок І. А., Спіркач Т. А. Удосконалення обліку основних засобів та контролю за ефективністю їх використання. *Економіка та держава*. 2019. № 3. С. 102-106.
 31. Офіційний сайт ПАТ «Одескабель». URL: <https://odeskabel.com/ua/> (дата звернення: 04.03.2024 р.).
 32. Гарасим П. М. Лобода М. О., Гарасим М. П. Облікова концептуалізація основних засобів та їх зносу у П(С)БО ТА МСБО: теоретико-методологічний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2015. Випуск 1 (45). Т. 2. С. 15-19.
 33. Яцунська О. С. Методологічні аспекти обліку основних засобів на стадії надходження. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Львів, 2017. № 862. С. 313-318.
 34. Засадний Б. А. Взаємодія компонентів внутрішнього контролю відповідно до концепції COSO. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Випуск 30. С. URL: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/356> (дата звернення: 25.03.2024 р.).
 35. Колісник О. П., Приходко К. К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2023. № 7. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-09-03> (дата звернення: 04.04.2024 р.).
 36. Кравченко О. В., Селезньова О. В. Стан розвитку обліку та контролю основних засобів на вітчизняних підприємствах та напрями їх удосконалення. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2022. № 2. С. 9-16.
 37. Макаренко А. П., Курсон О. О. Удосконалення аудиту основних засобів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL:

- http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/11.pdf (дата звернення: 04.04.2024 р.).
38. Маланкевич В., Чубай В. Аналіз та внутрішній контроль операцій з основними засобами: проблеми та способи їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2023. № 8. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3278> (дата звернення: 09.04.2024 р.).
39. Бондаренко Н. М., Шачаніна Ю. К. Організація внутрішньогосподарського контролю використання основних засобів на вітчизняних підприємствах та шляхи його вдосконалення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Випуск 23. С. 119-122.
40. Аудит: методика і організація : навч. посібник / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова та ін ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 319 с.
41. Внутрішній аудит : навчальний посібник / за ред. Ю. Б. Слободяник. Суми: ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2018. 248 с.
42. Радіонова Н. Й, Ременюк Л. М. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку і контролю основних засобів. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4548> (дата звернення: 04.04.2024 р.).
43. Степаненко В. О. Організація внутрішнього контролю операцій з основними засобами. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2512> (дата звернення 09.04.2024 р.).
44. Савицька О. М., Салабай В. О. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень. *Ефективна економіка*. 2019. №6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/57.pdf (дата звернення: 11.04.2024 р.).

45. Артюх О.В., Хетагурова Н. О. Методологічні засади внутрішнього контролю у світлі міжнародних та національних вимог. *Міжнародні стандарти фінансової звітності – теоретичні засади та практика впровадження в Україні* : монографія / за ред. Н.О. Лоханової. Харків: «Діса плюс», 2019. С. 61-71.
46. Артюх О.В., Хетагурова Н.О. Концептуальна модель системи внутрішнього контролю за об'єктами обліку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, Вип. № 1 (12). 2018. № 1 (12). С. 364-368.
47. Тростянська К., Фелонюк О. Аналітичний огляд забезпеченості підприємства основними засобами. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6, Том 2. С. 119-123.
48. Фінансова звітність ПАТ «Одескабель». *Clarity Project*. URL: <https://clarity-project.info/edr/05758730/finances> (дата звернення: 11.04.2024р.).
49. Глушко А. Д., Грачова А. О. Методичні засади аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. *Ефективні економіка*. 2019. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7106> (дата звернення: 11.04.2024 р.).
50. Проскуріна Н. М., Гнідкова А. В. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 43. URL: <https://doaj.org/article/9de67f79fb4f47e29601b1878070625f> (дата звернення: 12.04.2024 р.).
51. Економічний аналіз суб'єктів господарювання: Навч. посібник. 2-е вид., перероб. і доп. / Н. А. Волкова, О. М. Гайдаєнко, К. Д. Семенова та ін. Одеса: ОНЕУ. 2022. 217 с.
52. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2020, Випуск 46. С. 113-122.
53. Удовиченко Я.А., Єршова Н.Ю. Актуальні проблеми аналізу основних засобів. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Випуск 5. С. 328-334.

ДОДАТКИ